O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

УШБУ СОНДА:
УЧ ЖАВОБГАРГА БИР ДАЪВОГАР 2
БЕЗОРИЛИК НИМА?
ТОЛЕРАНТЛИК МЕЗОНИ 3
ЁНМАГАН ПУЛЛАР 4

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 43 (350)
2003 йил
4 ноябр
сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ ҳар ким ахборотни монеликсиз излаш, олиш, текшириш, тарқатиш, ундан фойдаланиш ва уни сақлаш ҳуқуқига эга.

Ахборот олиш фақат қонунга мувофиқ ҳамда инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, конституциявий тузум асослари, жамиятнинг ахлоқий қадриятлари, мамлакатнинг маънавий, маданий ва илмий салоҳиятини муҳофаза қилиш, хавфсизлигини таъминлаш мақсадида чекланиши мумкин.

"АХБОРОТ ЭРКИНЛИГИ ПРИНЦИПЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУН, 4-МОДДА

Istiqlol va imkoniyat

ХАЛҚИМИЗ ЗАКОВАТИ БЕШИГИ

Мустақиллик халқимиз ҳаётида янги тарихни бошлаб берди. Мамлакатимизда барча соҳалар қатори илм-фан борасида ҳам туб ислоҳотлар амалга оширилди. Куни кеча эълон қилинган Вазирлар Маҳкамасининг **"Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг 60 йиллигини нишонлаш тўғрисида"**ги қарори ҳам ана шундай ғамхўрлик ва эътиборнинг яна бир намунасидир. Мазкур қарорда Фанлар академиясининг ватанимиз тараққиётига қўшган улкан ҳиссаси, унинг мамлакатимиз тарихи ва ижтимоий-иқтисодий ҳаётидаги ўрнига жуда ҳам юқори баҳо берилди. Бу баҳо академия ва унинг институтларида фаолият кўрсатаётган кўп сонли олимлар жамоаси учун юксак шараф бўлиш билан катта масъулият ҳамдир. Бу минг йилликлар давомида Ўзбекистон тупроғида тўпланган улкан илмий салоҳиятни асраб-авайлаш, унинг янада бойитиш ва ривожлантириш масъулиятидир. Зеро, ушбу қарор ўзининг моҳиятига кўра, келажакка қаратилгани, фундаментал тадқиқотларни ривожлантириш истиқболларини белгилаб бергани билан диққатга сазовордир.

Ўзбекистон фани тарихи жуда узоқ замонларга бориб тақалади. Бу юрт қадим-қадимдан маданият, маърифат, илм-фан маскани бўлиб келган. Аждодларимизнинг табиат ва жамият ҳақида дастлабки амалий ва илоҳий билимлари, асотирли қарашлари мужассамлашган "Авесто" китобидан тортиб, бугунгача яратилган илмий, адабий кашфиётлар, технологиялар, самарали ғояларни умумий тарзда назарда ўтказадиган бўлсак, халқимиз ниҳоятда улкан илмий салоҳиятга эга эканлиги аён бўлади. Юртимизда академия тарзидаги илм-маърифат ўчоқлари, муассасалар, тўгараклар IX-X асрлардаёқ юзага кела бошлаган эди. Ал-Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Наср Форобий, Ибн Сино, Улуғбек каби алломаларимизнинг дунё илмий салоҳиятига қўшган улуши бениҳоя юксакдир.

Шу ўринда бевосита ҳаётий мисолларга мурожаат қиладиган бўлсак, улуғ аждодимиз Аҳмад Фарғонийнинг **"Самовий ҳаракатлар ва умумий илми нужуми китоби"** асари ҳали XII асрдаёқ Европада лотин тилига икки марта таржима қилинган. Ўша пайтда аллома ватандошимизнинг асарлари Европа университетларида асосий дарслик вазифасини ўтагани халқимизнинг илмий салоҳияти нечоғлик баланд эканини кўрсатади.

Иккинчи бир аллома ватандошимиз Абу Наср Форобий ўз даврида "Иккинчи муаллим" ёки "Шарқ Арастуси" дея эътироф этилган. Улуғ бобокалонимиз ўша пайтдаёқ юнон фалсафасини жуда чуқур ўзлаштирган ва бу таълимотни ўз қарашлари билан янги босқичга олиб чиққан. Энг муҳими, Абу Наср Форобийнинг буюк хизматлари туфайли Европа зиёлилари юнон фалсафасидан баҳраманд бўлган.Кўп минг йиллик тарихимиздан бундай шукуҳли мисолларни жуда кўп келтириш мумкин.

Шунинг учун ҳам қарорда таъкидланганидек, Ўзбекистон Фанлар академиясининг вужудга келиши тарихи, халқимизнинг юксак илмий-ижодий тафаккури буюк аждодларимизнинг ақл-заковат, юртимизда қадимда мавжуд бўлган илмий мерос ва анъаналар билан чамбарчас боғлиқдир. Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов бу ҳақда шундай деган эди: **«Муболағасиз айтиш мумкинки, фанимиз, ақл-заковат, салоҳиятимизнинг ноёб ва гўзал биносига бундан кўп асрлар муқаддам пойдевор солинган эди. Мамлакатимиз фани жуда қадим замонлардан юксала бошлаганини, унинг чуқур ва қудратли илдизи борлигини фахрланиб айта оламиз. У асрлар давомида ўзбек миллатига, бутун инсониятга табиат сирларини ўрганишда тиббиёт, фалсафа, ҳуқуқшунослик, илоҳиёт, адабиётшунослик ва тилшуносликда ишончли хизмат қилиб келмоқда».**

Бугунги кунда математика ва ядро физикаси, электроника, аэрогидромеханика ва газ динамикаси, биорганик ва физик кимё, ўсимлик моддалари юқори молекулали бирикмалар кимёси, ботаника ва селекция, зоология ва тиббиёт, биохимия ва биофизика, геология ва сейсмалогия, иқтисод ва фалсафа, тарих ва археология, шарқшунослик ва археография, адабиётшунослик ва тилшунослик соҳаларида жаҳон фани ютуқларидан қолишмайдиган натижаларга эришилди. Ҳатто кибирнетика, атом ва ядро энергетикаси, космонавтика, молекуляр генетика, ген-ҳужайра инженерияси, биотехнология, герменевтика, математик лингвистика, ижтимоий психология каби нисбатан янги соҳалар ҳам дадил қадамлар билан ривожланмоқда.

Қарорда фанни ривожлантириш ва бошқаришда муайян камчиликлар борлиги, ҳал қилинмаган муаммолар мавжудлиги ҳам кўрсатилиб ўтилди. Жумладан, бугунги кунда Фанлар академиясининг институт ва лабораторияларида олимлар жамоалари томонидан яратилган муҳим амалий аҳамиятга эга бўлган юксак илмий салоҳият, халқ хўжалигини ривожлантиришга катта туртки берадиган айрим тадқиқот ишларининг натижалари эътибордан четда қолиб келаётгани, ишлаб чиқариш билан етарли даражада алоқа ўрнатилмаганлиги сабабли бу изланишлар ва ихтироларни рўёбга чиқариш учун тегишли имконият туғдирилмаётгани, моддий ва ижтимоий кўмак берилмаётгани таъкидланди. Бундай қарорнинг қабул қилингани ана шундай камчиликларнинг олдини олиш, мавжуд муаммоларни ҳал этишда катта имкониятлар яратадики, эндиги вазифа шу имкониятдан тўлиқ фойдаланиш, тадқиқотчилик фаолиятини янги босқичга кўтара олишдадир.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, тарихда ҳеч бир миллат, халқ маърифатсиз, илмсиз бир қадам олдинга юра олмаган. Халқни илгари бошлаган, уни улуғлаган, шон-шуҳратга буркайдиган, дунё тарихида номини абадул-абад муҳрлайдиган ҳам илм, тафаккур ва маърифат зиёсидир.

Истиқлолнинг дастлабки йилларидан ана шу тамойил ҳаётимизда ўзининг амалий ижросини топа бошлади.

Вазирлар Маҳкамасининг юқорида таъкидланган қарори маърифат йўлидаги ана шундай савоб ва эзгу ишларнинг узвий давоми сифатида бениҳоя катта аҳамиятга эга.

Тўра МИРЗАЕВ,
филология фанлари доктори, профессор

БУЮК АЖДОДЛАРИМИЗ ИБРАТИ

Буюк ватандошимиз Муҳаммад ал-Хоразмий дунёда алгебра фанига асос солган. "Алгебра" сўзи ҳам Муҳаммад Хоразмийнинг "Ал-китоб ал-мухтасар фи ҳисоб ал-жабр ва ал-муқобола" номли асаридан олинган.

Олимнинг "Ал-Хоразмий" номи "алгоритм" шаклида фандан абадий жой олди.

Буюк ватандошимиз ўзининг "Зижи Хоразмий" асарида бошланғич меридиан сифатида Арин (ҳозирги Ҳиндистондаги Чжайи) шаҳридан ўтган меридианни танлаган. Ватандошимиз илгари сурган ана шу Арин ғоясидан келиб чиқиб, 1410 йилда Аналик Петр (Франция) ўзининг "Ернинг тасвири" номли асарини ёзади. Кейинчалик бу асардан Христофор Колумб фойдаланган. Ал-Хоразмий илгари сурган Арин ғоясига кўра, Ер ноксимон эканлиги ва ернинг Аринга қарама-қарши тарафида Аринга ўхшаш қуруқлик борлиги таъкидланади. Содда қилиб айтганда, Христофор Колумб улуғ аждодимиз ғоясига таяниб Америка қитъасини кашф этган.

* * *

Аҳмад Фарғонийнинг **"Самовий ҳаракатлар ва умумий илми нужум китоби"** асари XII асрдаёқ Европада лотин тилига икки марта, XIII асрда эса бошқа хорижий тилларга жуда кўп марта таржима қилинган.

Энг муҳими, ватандошимизнинг бу асари ўша пайтда Европа университетларида асосий дарслик вазифасини ўтаган.

Европа уйғониш даврининг йирик намоёндаларидан бири, машҳур олим Региомонтан XV асрда Италия ва Австралия университетларида Аҳмад Фарғоний асарларидан маъруза ўқиган.

* * *

Дунё цивилизациясининг ривожи яна бир буюк ватандошимиз Абу Наср Форобийнинг номи билан чамбарчас боғлиқ.

Буюк ватандошимиз ўз даврида "Иккинчи муаллим" ёки "Шарқ Арастуси" деб эътироф этилгани ҳам унинг илмдаги салоҳияти, тафаккур дунёси нечоғлик кенг эканлигини кўрсатади.

Улуғ бобокалонимиз юнон фалсафасини чуқур ўрганган ва бу таълимотни ўз қарашлари билан янада бойитган. Энг муҳими, юнон фалсафасининг дунёга ёйилишида Абу Наср Форобийнинг хизматлари тенгсиздир. Жумладан, Европа аҳли бобомизнинг улкан хизматлари туфайли юнон фалсафасидан баҳраманд бўлган.

Абу Наср Форобий жуда кўп фанлар бўйича етук олим ҳисобланган. Хусусан, у IX асрдаёқ ўзининг "Юлдузлар ҳақидаги қоидаларда нима тўғри ва нима нотўғрилиги ҳақида" асарида Ойнинг тутилиши Ернинг Қуёш билан Ой ўртасига тушиб қолишига боғлиқлигини исботлаб берган.

Solnoma

ИСТИҚЛОЛ ЙИЛЛАРИДА ПРЕЗИДЕНТИМИЗ ИСЛОМ КАРИМОВ ТАШАББУСИ БИЛАН ИЛМ-ФАН РИВОЖИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛИДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ХАЙРЛИ ВА ЭЗГУ ИШЛАР

1991 йил 20 сентябрь. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг Ўзбекистон Фанлар академияси Адабиёт институтига Алишер Навоий номини бериш тўғрисидаги қарори қабул қилинди.

1991 йил 22 октябрь. Адабиёт, санъат ва архитектура соҳасидаги арбобларнинг ижодий фаоллигини рўёбга чиқариш, уларнинг турмуш даражасини ошириш ҳамда бозорга ўтиш шароитида ижтимоий ҳимояланганлигини таъминлаш учун шароитни янада яхшилаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг **"Ўзбекистон ижодий арбоблари жамғармасини ташкил қилиш тўғрисида"**ги Фармони қабул қилинди.

1992 йил 12 май. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"Жаҳон тиллари ўзбек давлат университетини ташкил этиш тўғрисида"** Фармон чиқарди.

1992 йил 28 август. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"Ўзбекистон ижодий ёшларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги Фармонга имзо чекди.

1992 йил 8 октябрь. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"Фан соҳаси ходимларига имтиёзлар тўғрисида"** Фармон чиқарди.

1993 йил 5 февраль. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"Ўзбекистон ўқувчи ёшларини тақдирлаш чоралари тўғрисида"** Фармон чиқарди.

1993 йил 4 май. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг **"Истеъдод" ижодкор ёшлар Республика жамғармасини таъсис этиш тўғрисида"**ги Фармони эълон қилинди.

1993 йил 8 май. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси **"Ижодкор ёшларнинг уй-жой шароитини яхшилаш тўғрисида"** қарор қабул қилди.

1993 йил сентябрь. Тошкентда Ўзбекистонда биринчи халқаро **"Мустақиллик"** кутубхонаси очилди. Унда инглиз тилидаги 20 минг жилд китоб ва 10 минг нусха журнал бор эди.

1993 йил 23-24 октябрь. Самарқандда "Имом ал-Бухорий ва унинг даври" мавзуида халқаро илмий конференция бўлиб ўтди. Ушбу конференцияда 1993 йилда Ислом тадқиқотлари Оксфорд маркази томонидан эълон қилинган, Имом Исмоил ал-Бухорий меъморий мажмуасини реконструкция қилиш бўйича энг яхши лойиҳа танловига якун ясалди. Германиялик доктор Бодо Раш билан ўзбек меъмори Камол Шораҳмедовнинг биргаликдаги лойиҳаси ғолиб деб топилди.

1994 йил 19 март. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"1994 йилни Мирзо Улуғбек йили деб эълон қилиш тўғрисида"**ги Фармонга имзо чекди.

1995 йил 19 апрель. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат ва жамият қурилиши академиясини ташкил қилиш тўғрисида"** Фармон чиқарди.

1995 йил ноябрь. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясида буюк тилшунос олим, шоир ва файласуф Абул Қосим аз-Замаҳшарий таваллудининг 920 йиллигига бағишланган илмий конференция бўлиб ўтди.

1997 йил 7 январь. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг **"Иқтидорли ёшларни чет элда таълим олишларини қўллаб-қувватлаш "Умид" жамғармасини тузиш тўғрисида"** Фармон чиқарди.

1997 йил 23 январь. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов **"Ўзбекистон бадиий академиясини ташкил этиш ҳақида"** Фармони қабул қилинди.

1997 йил 27 февраль. Вазирлар Маҳкамаси **"Жаҳон адабиёти журналини ташкил этиш тўғрисида"** қарор қабул қилди.

1997 йил 20 март. Вазирлар Маҳкамаси **"Ўзбекистон миллий энциклопедияси" давлат илмий нашриётини ташкил этиш тўғрисида"** қарор қабул қилди.

1997 йил 27 ноябрь. Вазирлар Маҳкамасининг **"Аҳмад ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йиллигини нишонлаш тўғрисида"**ги қарори қабул қилинди.

Xabar

ОДИЛ СУДЛОВНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Шу йил 3 ноябр куни Тошкент шаҳрида АҚШнинг мамлакатимиздаги элчихонаси ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳамкорликда ташкил этган Марказий Осиё ҳудудий (регионал) конференцияси ўз ишини бошлади.

Конференция ишида Марказий Осиё мамлакатларида жиноий одил судлов тизимини ислоҳ қилишнинг энг долзарб масалалари муҳокама этилади.

Конференцияни Дэвид Эпплтон (АҚШнинг Ўзбекистондаги ишончли муваққат вакили) ва Адлия вазирининг биринчи ўринбосари И.Абдуллаевлар кириш сўзи билан очди.

Конференция ишида таниқли олимлар, шунингдек, Марказий Осиё давлатлари ва Россиянинг юридик идоралари вакиллари иштирок этмоқда.

Конференция қатнашчилари уч кун давомида жиноят қонунчилиги ислоҳотлари, ҳибсга ва қўлга олиш процедураларини назорат қилиш усуллари, суд мажлисларида оқловчи ва қораловчиларнинг мунозара жараёнини ривожлантириш ва соддалаштирилган суд процедураларини қўллаш каби масалаларни муҳокама қиладилар. Конференция якунида бу борада келгусидаги ўзаро ҳамкорлик масалалари келишиб олинади.

АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ МАТБУОТ ХИЗМАТИ

Bugunning gapi

ҚОНУННИ ТЎҒРИ ҚЎЛЛАНГ!

Ваколатли ташкилотлар томонидан тадбиркорлик субъектларини текшириш амалдаги қонун-қоидаларга таянган ҳолда мутлақо холислик билан иш кўришни талаб қилади. Акс ҳолда хато ва камчиликларни аниқлаши лозим бўлган текшириш қонунбузарликка олиб келиши мумкин.

Чирчиқ шаҳрида яшовчи тадбиркор Соҳиба Мирсодиқованинг Тошкент вилоят адлия бошқармасига йўллаган шикоят хатида шундай дейилган:

"Шу йил 9 апрел куни Чирчиқ шаҳар прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлими ходимлари менга тегишли бўлган дўконни текширишга келишди. Мен талаб қилишимга қарамай улар ўзларини таништирувчи ёки текширишга рухсат берувчи ҳужжат кўрсатишдан бош тортди, ҳатто исм-фамилияларини айтишни ҳам исташмади.

Энг ёмони, улар рухсат ҳам сўрамасдан пештахта ортига ўтиб, ўзбошимчалик билан товарлардан тортиб ҳужжатларгача текширишга тушишди. Мен улардан бир неча марта бундай ноқонуний ҳаракатни тўхтатишни сўрадим. Бироқ улар «биз истаган тадбиркорни текширишга ҳаққимиз бор, бу ерда шартни биз қўямиз, саволни ҳам биз берамиз, сизнинг ишингиз эса жавоб бериш, у ёғини кейин кўрамиз», дейишди.

Хуллас, 27 апрелгача давом этган текшириш мобайнида жуда кўп тушунтириш хатлари ёзиб беришимни талаб қилишди. Жумладан, дўконни қуришга қачон фармон берилгану, қачон фойдаланилишга топширилган, ҳисоб-рақамида қанча маблағ бор, кадастр ҳужжатлари қандай тузилган ёки жамғарма банкидан ўтган тўлов қоғозлари ҳақиқийми-йўқми? Бу талабларни бажармаганимча ишлашга қўйишмади.

(Давоми иккинчи бетда)

Soliq tizimi

ЭЛ ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДА

Давлатимиз ғазнаси ҳисобланган бюджетни бойитишда солиқ тизими ходимларининг фаолияти муҳим аҳамият касб этади. Бу борада Самарқанд вилояти солиқ идоралари ходимлари томонидан салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, юридик шахс мақомига эга бўлган хўжалик юритувчи субъектларнинг солиқ қонунчилигига қандай риоя этаётгани юзасидан жорий йилнинг 9 ойи мобайнида 2425 та текшириш ўтказилиб, давлат бюджетига 3574.7 миллион сўм қўшимча солиқ ва тўловлар ундирилди.

Бундан ташқари, 41 ҳолатда хўжалик юритувчи субъектларнинг фаолиятида жиноят аломатлари мавжуд бўлгани сабабли текшириш ҳужжатлари чора кўриш учун ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идораларига юборилди. Бундай корхона ва ташкилотлар сирасига вилоят "Сувоқова" бошқармаси, "ФБАС" тижорат ишлаб чиқариш фирмаси, "Меҳнат-роҳат" ширкат хўжалиги, "Ореол" МЧЖ, "GREEN GLOBAL" МЧЖ каби хўжалик юритувчи субъектларни қўшиш мумкин.

Солиқчилар ноқонуний тадбиркорликка қарши изчил кураш олиб боришмоқда. Масалан, Булунғур туманидаги "Ўзбекистон темир йўллари" ДАКга қарашли бинода салқин ичимликлар ишлаб чиқариш цехи ҳеч қандай ҳужжатсиз, табиий газ ва электр энергиясидан ноқонуний тарзда фойдаланган ҳолда фаолият юртиб келган экан. Ушбу цехдан шиша қопқоғини ёпадиган ускуна, 209 дона қопқоқ, 3 килограмм бўёқлар, 22 шиша минерал сув, 61 шиша лимонад, 1 дона сепаратор далилий ашё сифатида олиниб, қонунбузарга нисбатан тегишли жазо тайинланди.

Каттақўрғонлик Б.Х. эса уйида солиқ идорасидан тегишли гувоҳнома олмасдан ғишт ишлаб чиқариш цехини очган ва табиий газдан ноқонуний равишда фойдаланиб келган. Худди шундай фаолият билан Самарқанд туман фуқароси Р.М. ҳам шуғулланган. У уйида чинни чойнаклар ишлаб чиқариш цехи очиб, яширин равишда табиий газдан фойдаланган ва давлатга 670961 сўмлик зарар етказган. Солиқчиларнинг саъй-ҳаракати билан уларнинг қинғир ишларига чек қўйилди.

Ҳозирги пайтда тадбиркор ва ишбилармонларга хориж товарларини мамлакатимизга олиб келишга барча имкониятлар яратилган. Шундай бўлса-да, айрим фуқаролар чет эл товарларини бозорларимизга ноқонуний йўл билан олиб келишга уринишмоқда.

Солиқчилар чет эл товарларини ноқонуний равишда вилоятимиз ҳудудига олиб киришга уринаётган бир қанча "учар"ларнинг фаолиятига чек қўйишди.

(Давоми иккинчи бетда)

Saboq

“МУСОДАРА ҚИЛИНМАЙ ҚАЙТАРИБ БЕРИЛСИН!..”

Андижон шаҳрида истиқомат қилувчи хусусий тадбиркорлар Равшанбек Қодиров ва Ойбек Йўлдошевлар якка тартибда чеварчилик ва савдо фаолияти билан шуғулланиб келишарди. Шу йилнинг баҳор кунларининг бирида улар шаҳардаги бозорда савдо қилишаётганда вилоят прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши кураш бўлими ходимлари томонидан ҳуқуқ бузилишида айбдор деб топилди.

Улар **“Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”**ги Қонуннинг 1- ва 6-моддаларида кўрсатилган талабларни бузганликда айбланиб, Ойбек Йўлдошевдан 9 хил турдаги 432 минг 300 сўмлик, Равшанбек Қодировдан эса икки хил турдаги 300 минг сўмлик эркаклар ва аёллар устки кийимлардан иборат товарлар олиб қўйилди.

Хўш, тадбиркорларнинг ўз қўллари билан тикилган маҳсулотлари нега олиб қўйилди?! Бу ўринда ким ҳақ-у, ким ноҳақ? Қонун нима дейди?

— Мендан СВОЖҚҚ бўлими ходимлари товарларнинг тегишли ҳужжатларини сўрашди, — дейди Ойбек Йўлдошев. — Уларга тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи рухсатнома ва солиқ тўловларини тўлаганим ҳақидаги паттани тақдим қилдим. Улар эса товарларнинг сертификатини сўрашди. Мен уларга бу маҳсулотларга сертификат олиш мақсадида тегишли идорага мурожаат қилганимда, бу маҳсулотлар сертификатланиши мажбур бўлмаган товарлар турига кириши сабабли бундай ҳужжат беришмаганини айтдим. Бироқ улар менинг важларимга қулоқ ҳам тутишни исташмади. Бунинг ўрнига барча товарларимни ашёвий далил тариқасида олиб қўйишди. Бу маҳсулотларни четдан олиб келганим йўқ, балки ўзим уйда тикиб тайёрлагандим. Фақат уларга пардоз бериш учун сотиб олган “Моноко” ёрлиғини ёпиштириб сотаётгандим. Бу билан қонунни бузганимни тан оламан. Лекин шунинг учун товарларимни мусодара қилиб юбориш инсофданми?!

Бундай ҳолат ягона эмас, балки тикувчи тадбиркор Равшанбек Қодировга нисбатан ҳам шундай йўл тутиб, маҳсулотлари олиб қўйилган. Бу воқеа киши ёдига дўпписини ол деса, калласини олибди, деган мақолни соладди. Энг ёмони, шундан сўнг тадбиркорларга нисбатан **“Маъмурий жавобгарлик тўғрисида”**ги Кодекснинг 164-моддаси 1-қисми ва 166-моддаси 1-қисми бўйича тўпланган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ҳужжатлар судга тақдим қилинади.

Шундан сўнг бу маъмурий иш жиноят ишлари бўйича Андижон шаҳар судида судья М. Ҳасанов раислигида кўриб чиқилиб, тадбиркорлар Р.Қодиров ва О.Йўлдошевларга нисбатан **“Маъмурий жавобгарлик тўғрисида”**ги кодекснинг 164-моддаси 1-қисми, 166-моддасининг биринчи қисми билан жарима жазоси тайинланади. Шунингдек, тадбиркорларга тегишли бўлган, ашёвий далил сифатида олинган умумий қиймати 732 минг 300 сўмлик 11 турдаги эркаклар ва аёллар курткалари давлат фойдасига мусодара қилинади.

Суднинг бу қароридан норози бўлган тадбиркорлар Андижон вилоят судига апелляция шикоят беришади. Шундан сўнг мазкур маъмурий иш вилоят судининг апелляция босқичида судья А.Раҳмоновнинг раислигида кўриб чиқилиб, шу қарор бекор қилиниб, шаҳар судининг бошқа таркибда кўриб чиқиш учун юборилади.

Шундан сўнг жиноят ишлари бўйича Андижон шаҳар судининг судьяси Исломбек Ҳасанов мазкур ишни кўриб чиқди ва адолатли қарор қабул қилди. Суд ҳуқуқбузарлар Р.Қодиров ва О.Йўлдошевларнинг 11 турдаги умумий нархи 732 минг 300 сўмлик эркак ва аёллар устки кийимларини **“Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”**-ги Қонуннинг 1-моддаси ҳамда 6-моддасида кўрсатилган талабларни бузиб, ушбу маҳсулотларга “Моноко”, “Аламин”, “RP” фирмаларининг ёрлиқларини ёпиштириб, савдо қоидаларини бузганлик ҳақидаги маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳаракатини суриштирув идораси томонидан МЖТКнинг 164-моддаси 2-қисми билан тўғри малакаланган, деб ҳисобланди.

Суд суриштирув идоралари, яъни СВОЖҚҚ бўлими ходимлари томонидан тадбиркорларга нисбатан МЖТКнинг 166-моддаси 1-қисми билан эълон қилинган айбни бекор қилди. Чунки ашёвий далил тарикасида олинган маҳсулотлар мажбурий сертификатланиши лозим бўлган товарлари рўйхатида мавжуд эмас эди.

Шунинг учун тадбиркорларнинг ўзи томонидан тикиб сотилаётган ҳар иккаласига тегишли 11 турдаги 732 минг 300 сўмлик товарлар мусодара қилинмасдан эгаларига қайтариб берилди. Шу билан бирга улар ўз ҳуқуқбузарликларига яраша МЖТКнинг 164-моддаси 2-қисми билан айбли деб топилиб, уларнинг ҳар бирдан энг кам ойлик иш ҳақининг беш баравари миқдорида, яъни 22 минг 675 сўмдан жарима жазоси тайинланди.

Ниҳоят, адолат қарор топди, қонун устуворлиги таъминланди. Аммо хусусий тадбиркорлар бунга осонликча эришмадилар. Олти-етти ой давомида овораю-сарсонгарчиликлар, Адлия вазирлигига ариза ёзилиб, Андижон вилоят адлия бошқармаси томонидан текширишлар ўтказилиб, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоя қилингачгина шунга эришилди. Йўқса, тадбиркорлар 732 минг 300 сўмлик товарлардан айрилиб қолган бўлар эди. Аввал бошдаёқ бошида СВОЖҚҚ бўлими ходимлари қонунни тўғри тушуниб, тўғри қўллаганларида эди, тадбиркорлар бунча сарсон бўлмас эди. Юқорида қайд этилган қонунбузилиш ҳолатларини назарда тутиб, вилоят адлия бошқармаси СВОЖҚҚ бўлими ходимлари Р.Иминохунов, И.Холматов, А.Жўражоновларни интизомий жавобгарликка тортиш тўғрисида тақдимнома киритди.

Бобур АБДУВОСИТОВ,
ҳуқуқшунос
Илҳомжон ЭГАМНАЗАРОВ,
“Инсон ва қонун” мухбири

Tugagan to`siq

ОСОНЛАШГАН МУШКУЛЛИК

Қишлоқ жойларида электродвигател ва трансформаторларни таъмирлаш устахонлари тақчиллиги ҳеч кимга сир эмас. Хабарингиз бор, баъзи жойларда қишлоқ хўжалик экинлари сув насослари воситасида суғорилади. Сув насослари эса электродвигателсиз ишламайди. Электр энергия-ку халқ хўжалигида ҳам, фуқаролар турмушида ҳам кундалик эҳтиёж саналади. Шундай экан, электродвигател ва трансформаторлар таъмирталаб бўлиб қолгач, масофаси қанча бўлишидан қатъи назар, харажати чақса ҳам оғир юкни элтиб, таъмирдан чиқармай илож йўқ.

Бахтиёр Норқулов ўзи туғилиб ўсган Қодир Раҳимов номидаги ширкат хўжалиги ҳудудидан “Кармана электротаъмир” хусусий ишлаб чиқариш фирмасининг устахонасини қуриш ниятида хўжалик бошқарувидан ер сўраб, ариза беради. Хўжалик раҳбарлари унинг хайрли ишни бошламоқчи эканлигини эшитиб, илиқ кутиб олишади. Хўжалик вакилларининг 2001 йил 12 сентябрдаги йиғилишида устахона қуриш учун 10 сотих ер ажратишга қарор чиқарилади. Бу хўжаликнинг 1-бригадаси ҳудудидаги коллектор ёнидан, 439-контурнинг 43 баллик қишлоқ хўжалигида фойдаланилмайдиган ер эди.

Туман ер танлаш комиссияси ишни пайсалга солмади. Хўжалик вакиллари йиғилиши қарори чиққанининг иккинчи кунида улар хулоса беришади. Навоий туман ҳокимининг 2001 йил 9 октябрда “Карманаэлектртаъмир” хусусий ишлаб чиқариш фирмасига устахона қуриш учун ер бериш тўғрисида қарори қабул қилинади.

Иш ана шундай силлиқ кетаётган, қурилиш ишлари бошланиб, бир қисми битказилганди. Лекин кутилмаганда шу бригадада яшовчи фуқаро Э.Низомов ерни ҳайдаб, экин экиб юборади. Кейин маълум бўлишича, хусусий фирмага берилган ердан Э.Низомов қатор йиллардан буён ҳеч қандай ҳужжатсиз фойдаланиб келаётган экан. Б.Норқулов ва хўжалик мутахассислари ер хусусий ишлаб чиқариш фирмасига устахона қуриш учун қонуний берилганлини харчанд уқтиришмасин, фуқаро Э.Низомов тушунишни истамайди.

Бахтиёр Норқулов бу орада ернинг солиғини ҳам тўлайди. Орадан бир йилдан кўпроқ вақт ўтса-да, Э.Низомов ерни қайтарадиганга ўхшамайди. Шундан сўнг Б.Норқулов Навоий вилоят адлия бошқармасига ерни олиб беришларини сўраб, мурожаат қилади.

Вилоят адлия бошқармаси ходимлари Бахтиёр Норқуловнинг мурожаатини жойида ўрганиб чиқишади. Унинг аризасида кўрсатилган важлар ўз тасдиғини топади. “Ер” кодексининг 41-моддасида ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ер участкалари ижарачилари ва мулкдорларининг бузилган ҳуқуқлари қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда тикланиши кераклиги белгиланган. Шундай экан, низоли ер Б.Норқуловга фуқаро Э.Низомовнинг ноқонуний эгалигидан олиб берилиши лозим.

Вилоят адлия бошқармаси “Карманаэлектротаъмир” хусусий ишлаб чиқариш фирмаси раҳбари Б.Норқуловнинг манфаатини кўзлаб, фуқаролик ишлари бўйича Навоий туманлараро судига тадбиркорлик фаолияти учун қонунчиликда белгиланган тартибда ажратилган ер майдонини ноқонуний эгаликдан олиб бериш тўғрисида даъво ариза киритди. Иш судга етганда аҳвол тамомила ўзгарди. Фуқаро Э.Низомов муросага келиб низоли ерни унинг ҳақиқий эгасига топширишини айтди. Бахтиёр Норқулов эса бундай паллада ўрталарида низо қолмаганини кўрсатиб даъводан воз кечди. Даъвогар ва жавобгарнинг келишгани, битимга келгани мазкур ишнинг суд ажрими билан тугатилишига сабаб бўлди.

Муҳими, тадбиркор йўлида учраган мушкуллик адлия бошқармаси аралашуви билан барҳам топди.

Фарҳод ТОШЕВ,
ҳуқуқшунос
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
“Инсон ва қонун” мухбири

Soliq tizimi

ЭЛ ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДА

(Давоми.
Боши биринчи бетда)

Мисол учун айтсак, Боғишамол тумани Давлат солиқ инспекцияси ходимлари фуқаро Ж.Д.нинг юкларини текширишганда унинг умумий қиймати 640 минг сўмлик Хитойда ишлаб чиқарилган 10 дона телевизорни сотиш учун мамлакатимиз ҳудудига ноқонуний олиб келгани маълум бўлди. Шу тумандаги “Рубин плюс” заргарлик дўконида кирим ҳужжатларисиз чет элда ишлаб чиқарилган 129 минг сўмлик кумуш буюмлари сотувга қўйилгани аниқланди ва мазкур заргарлик буюмлари далилий ашё сифатида олиб қўйилди.

Вилоятимиз бир нечта вилоятлар ва Тожикистон Республикаси ҳудудлари билан чегардош. Қўшни ҳудудлардан турли хил сифатсиз истеъмол товарлари ва тамаки маҳсулотларининг кириб келишини аниқлаш ва уларни бартараф этиш ҳам вилоятимиз солиқчилари ва божхона хизмати ходимларининг зиммасида. Бундай қонунбузарликка қарши кечаю-кундуз кураш олиб бормоқдамиз.

Даромадидан солиқ тўлаш ўрнига чўнтагини қаппайтириш илинжида юрган кимсалар оз бўлса-да, орамизда бор. Бунга бир неча мисолларни келтириш ўринли деб ҳисоблайман. Масалан, жорий йилнинг сентябр ойида Пастдарғом тумани Жума шаҳрида рейд текшируви ўтказилганда фуқаро З.А. автобуснинг махсус туйнугида Тошкент шаҳрига сотиш учун умумий қиймати 348 минг сўмлик 870 қути акциз маркасиз сигарета маҳсулотларини олиб кетаётгани аниқланган.

Каттақўрғон шаҳридаги автобус шоҳбекатида текшириш ўтказилганда фуқаролар Х.М. ва К.Ф.лар ҳеч қандай ҳужжатсиз 339500 сўмлик 970 қути акциз маркасиз тамаки маҳсулотларини ноқонуний равишда сотиш мақсадида олиб кетаётгани маълум бўлди.

Шу ўринда солиқ хизмати ходимларининг божхоначилар билан ҳамкорлиги ҳам яхши самара бераётганини айтиш лозим.

Умуман олганда, вилоятимизда жорий йилнинг 9 ойи мобайнида 607 та ҳуқуқбузарликлар аниқланиб, 576 нафар шахс маъмурий жавобгарликка тортилган. Суд ва Давлат солиқ инспекциялари қарори билан давлат ихтиёрига жами 77.8 миллион сўм товар моддий бойликлари мусодара қилинган.

Мамлакатимизда кичик ва ўрта бизнесни, хусусий тадбиркорликни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бироқ бу борада ҳали муаммолар етарли. Шу боис биз хусусий тадбиркорларга амалий ёрдам кўрсатишга ҳаракат қилаяпмиз. Масалан, Нарпай тумани Давлат солиқ инспекцияси ходимлари томонидан “Оқтош-Маъдан” фирмасидан текшириш ўтказилганда фирма фаолият кўрсатмаётганлиги аниқланган. Бунинг сабаби суриштирилганда фирма раҳбари Х.Шамсиддинова яхна ичимликлар ишлаб чиқариш ва сотишга ихтисослашган мазкур корхонада ишлаб чиқариш технологияларини таъмирлаш, баъзи ускуналарни янгилаш кераклигини, аммо уларга етарли маблағ йўқлигини билдирган. Инспекция ходимлари цех фаолияти билан танишиб чиқишиб, цехни қайта ишга туширишга ёрдам беришди. “Тадбиркорбанк”нинг Нарпай тумани бўлимидан корхонага 2 миллион сўм кредит олиб берилиб, мазкур маблағларга совутиш ускунаси, фреон ва қайта таъмирлаш учун асбоб-ускуналар сотиб олиб, корхона ишга туширилди. Бугунги кунда корхонада олти нафар ишчи доимий иш билан таъминланган ва улар бир иш кунида 1500 дона турли хил яхна ичимликлар ишлаб чиқариб, аҳолига етказиб бермоқда.

Аҳолига транспорт хизмати кўрсатиш фаолияти билан шуғулланаётган жисмоний шахсларнинг аксарияти ўз фаолиятини қонуний тарзда амалга оширмоқда. Аммо “гуруч курмаксиз бўлмайди”, деганларидек, баъзи тадбиркорлар қонунга хилоф иш олиб боришмоқда. Жорий йилнинг ўтган даврида бу йўналишда ҳам анча ишлар амалга оширилди. Режа асосида ўтказилган 478 та тадбирлар давомида 1124 транспорт воситалари эгаларининг ҳужжатлари текширилди. Шундан 1092 ҳолатда ҳуқуқбузарликлар аниқланди. Давлат рўйхатидан ўтмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган 463 нафар ва лицензия олмасдан фаолият кўрсатаётган 619 нафар жисмоний шахслар аниқланди ва уларга нисбатан 19.7 миллион сўмлик маъмурий ҳамда 11.1 миллион сўм миқдорида молиявий жарималар қўлланилди.

Кейинги пайтларда вилоятимиз аҳолиси йўлларда аҳолига транспорт хизмати кўрсатаётган хусусий транспорт воситаларининг олд ёки орқа қисмига махсус белгилар пайдо бўлганлигига гувоҳ бўлишмоқда. Бу — Давлат солиқ хизмати рамзи туширилган эслатма. Улар нима мақсадда берилган, деган ўринли савол туғилиши табиий. Эслатмада ҳайдовчи тўғрисида асосий маълумотлар акс этган. Бу белгилар барча ҳужжатлари мавжуд, солиқларни ўз вақтида тўлаётган ҳайдовчиларга тақдим этилади. Акс ҳолда улар солиқ идоралари рўйхатидан ўтмаган қоидабузарлар ҳисобланишади. Бу янгилик тадбиркорларга ҳам маъқул бўлмоқда. Чунки бундай белгилари бўлган автотранспорт воситаларини ҳеч ким бекордан-бекорга тўхтатиб овора қилмайди. Мазкур янгилик қисқа вақт ичида ўзини оқлади ва ихтиёрий равишда рўйхатдан ўтаётган тадбиркорларнинг сони ошишига сабаб бўлди.

Хулоса ўрнида айтсак, мамлакатимиз хазинасини тўлдириш, солиқ қонунчилигини аҳоли ўртасида кенг тарғиб қилиш, юртдошларимизнинг турмуш фаровонлигини ошириш борасида вилоятимиз солиқчилари барча имкониятларни ишга солиб, фидокорона меҳнат қилишмоқда.

Рустам ҚЎЧҚОРОВ,
Самарқанд вилояти Давлат
солиқ бошқармаси бошлиғи

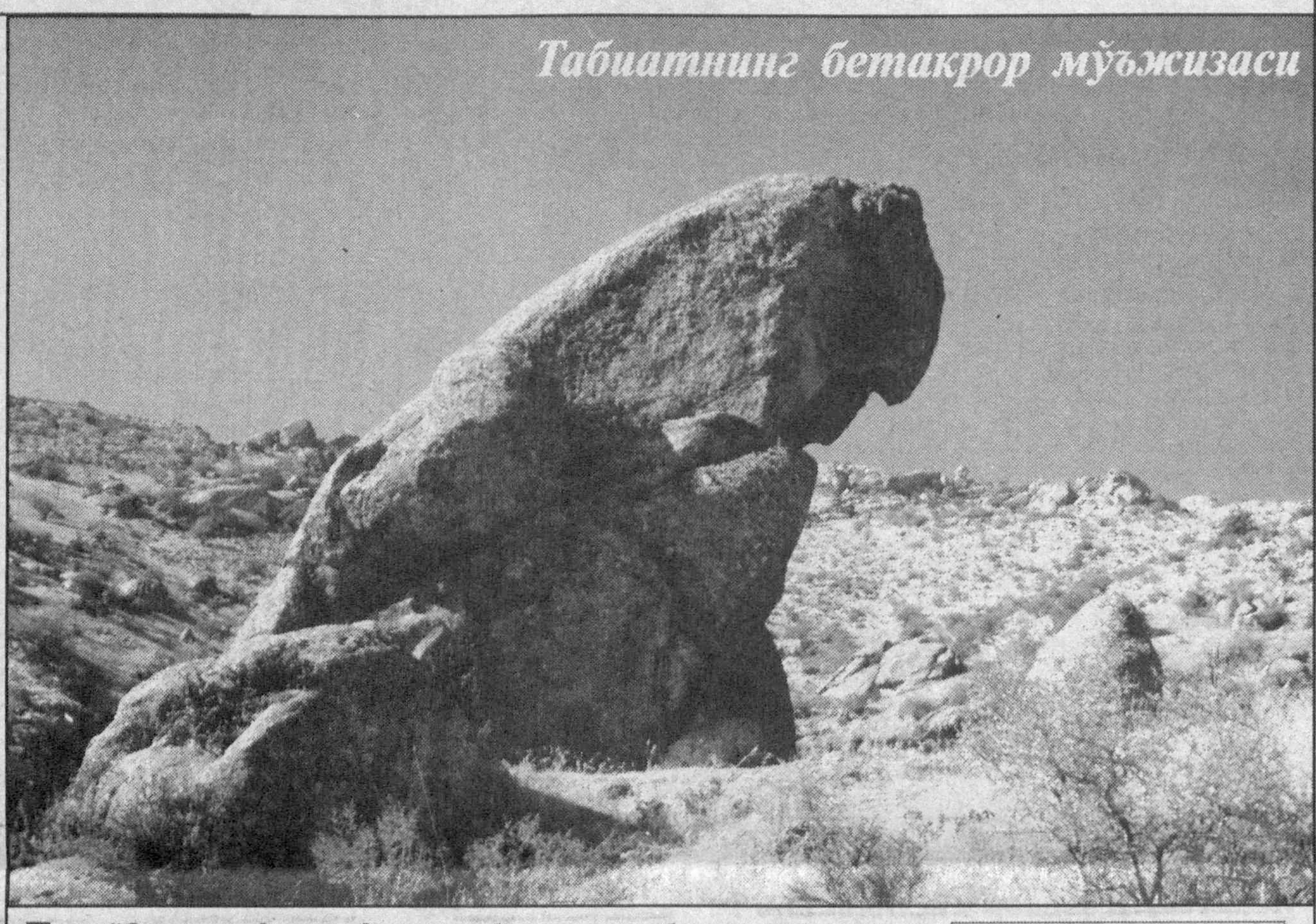

Табиатнинг бетакрор мўъжизаси

Ajab savdolar

УЧ ЖАВОБГАРГА БИР ДАЪВОГАР

“Ола қарғадан оладиганинг бўлса, қулоқ-бошинг тинчимас”, деган экан бир машойих. Тавба, бу нима дегани экан, деб ўйлаётганларга хусусий тадбиркор Жасур Маҳаматовнинг бошидан ўтган воқеалар билан танишни маслаҳат берамиз. Ана шунда улар эски мақолнинг янги таржимаси шу бўлса керак, деган қарорга келишса, ажаб эмас.

Балки адашаётгандирмиз. Яхшиси, воқеа билан ўзингиз танишинг, хулосасини кейин айтарсиз.

Тадбиркор Жасур Маҳаматов Сайҳунобод туманидаги хўжаликларнинг техникаларини эҳтиёт қисмлар билан таъминлашга аҳд қилди. 2001 йил 5 сентябрда “Янгиобод” деҳқон-фермер хўжаликлари бирлашмаси билан 291-сонли шартнома тузиб, унга асосан бирлашмага эҳтиёт қисмлар келтириб берди. Лекин ҳақ тўлашга келганда бирлашманинг қурби 393 минг сўмга етмади.

Бошқа тадбиркор бўлганда то ҳақини тўлиқ олгунча кутиб турар, эҳтимол ишга ҳам қўл урмас эди. Лекин Жасур Маҳаматов ундайлардан эмас экан. Ҳақ бўлса, бир кун берарда, деган фикрда Қ.Султонов номидаги ширкат хўжалиги раиси билан ҳам шартнома тузиб юборди. 2002 йил 7 майдаги 189-сонли шартномага биноан ширкат хўжалигига 2,5 миллион сўмликдан кўпроқ нархда эҳтиёт қисмлар келтирилди. Хўжалик тадбиркорга 800 минг сўм тўлади, қолган 1739100 сўми қарз бўлиб қолди.

Ўша пайтда тадбиркор 2002 йил 1 февралдаги 48-шартномага биноан эҳтиёт қисмлар бериб, “Ўзбекистон” деҳқон-фермер хўжаликлари уюшмасини 144 минг сўмга қарздор қилиб улгурган экан.

Қарз тузоғига тушган ушбу хўжаликларга қатнаб, пулини ололмай сарсон бўлавериш жонига тегди шекилли, тадбиркор вилоят хўжалик судига даъво аризаси билан мурожаат этди. Суд даъволарни шу йилнинг 12 сентябрда кўриб чиқди. Жавобгар томонлардан судга фақат “Ўзбекистон” ДФХУ бош ҳисобчиси келди. Қолганлари қарздорлигидан уялишганми, ҳатто вакил ҳам юборишмади. Бироқ бу ҳолат даъвонинг кўриб чиқилишига тўсиқ бўлолмади. Уччала жавобгардан ҳам даъвогар фойдасига қарзларни ундириш тўғрисида хўжалик судининг ҳал қилув қарорлари чиқарилди. Суд ва давлат божи сарф-харажатлар ҳам Хўжалик-процессуал кодексининг 90-91,95-моддаларига биноан жавобгар зиммасига юклатилди. Чунки бунгача давлат божи, суд харажатларини ҳар уччала жавобгар учун ҳам даъвогар тўлаб юборган эди.

Бироқ жавобгарлар пинагини ҳам бузишмади. Суд ҳал қилув қароридан сўнг бир ой ўтса ҳамки, даъвогар асосий қарз тугул бошқа харажатларини ҳам ундиролмади.

Даъво аризалари яна хўжалик судида кўриладиган бўлди. Бу гал жавобгар томонлардан биронта ҳам вакил қатнашмади. Тадбиркорнинг даъво аризасига кўра, хўжалик судида асосий қарзларнинг тўланмаганлиги учун жавобгар томонлардан жарима ундириладиган бўлди. Тадбиркорнинг хўжаликлар билан тузган шартномасининг 8-бандига мувофиқ, қарз ва тўлов муддатининг кечиктирилган ҳар бир куни учун умумий маблағнинг 0,1 фоизи миқдорида устама ундирилиши белгиланган. **“Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий базаси тўғрисида”**ги Қонуннинг 32-моддасида ундирилиши лозим бўлган устамалар асосий қарз маблағининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаслиги қайд этилган. Шунга асосланиб ва хўжалик процессуал кодексининг 90-91,95-130,135-138,145-146-моддаларини қўллаб, хўжалик суди ҳар уччала жавобгардан ҳам асосий қарз маблағининг 50 фоизи миқдорида устама ундириш тўғрисида ҳал қилув қарорларини чиқарди. Шундай қилиб, даъвогар фойдасига устама ва бошқа сарф-харажатлар билан биргаликда “Ўзбекистон” ДФХУдан 81940 сўм, Қ.Султонов номидаги ширкат хўжалигидан 900137 сўм, “Янгиобод” ДФХУдан 209400 сўм ундириладиган бўлди.

Энди нима бўлганда ҳам, “Оларда кирар жоним, берарда чиқар жоним” қабилида иш тутаётган хўжаликлар раҳбарлари яна тўнларини тескари кийиб олишмасин. Акс ҳолда тадбиркорга қийин бўлади. Ахир, бир ярим, икки йилдан буён қарзини узишни исташмаган раҳбарлар энди уни устама ва бошқа харажатлари билан қўшиб тўлашга осонликча рози бўлишармикан? Ҳамма гап шунда қолди.

Абдулазиз ЯХШИЛИҚОВ,
“Инсон ва қонун” мухбири

Qonun ko`magi

КУЙМАГАН ҲАҚ

Ерга меҳнати синган деҳқоннинг хирмони баракали бўлади. Олтинсой туманидаги “Тўлғаной” фермер хўжалигининг аъзолари ўтган йили ўзларига қарашли 13,6 гектарлик майдонга ғалла уруғи қадаб, ширкат хўжалиги билан тузилган шартномада белгиланган режани ортиғи билан бажаришди. Фермер ширкат хўжалиги омборига 56,4 тонна ғалла топширади.

Шундан сўнг фермер хўжалиги аъзолари қиш-қировли кунлар бошланмасдан ерни ҳайдаш, уни минерал ўғитлар билан озиқлантириш каби тадбирларни амалга ошириш тараддудига тушишди.

Фермер хўжалиги бошлиғи Тўлғаной Пардаева даласини айланиб, ер ҳайдайдиган тракторни топиш режаларини ўзича тахмин қилганича, ширкат хўжалиги раиси П.Мелиқулов ҳузурига борди:

— Ер ҳайдаш мавсуми ўтиб кетаяпти. Тракторим йўқ. Ҳозир ерни ҳайдаб олмасак, эртанги ҳосилнинг чўғи паст бўлади. Ёрдамингиз керак...

Раис фермернинг гапларини диққат билан эшитиб, шундай деди:

— Ёрдам берамиз. Фақат бир шарт билан. Ширкатнинг ғалла топшириш режасини бажаришга сиз ҳам ёрдам берасиз. Ҳозир сизда режадан ортиқ 11 тонна ғалла бор. Шуни хўжалик омборига топширасиз. Биз эса ўз навбатида сизга ер ҳайдаш, экиш мавсумини вақтида ўтказиш учун сал эскироқ бўлса ҳам “Белорус” русумли тракторни берамиз.

Тўлғаной опа бир кунимга ярар деган умид билан олиб қўйган 11 тонна ғаллани ширкат хўжалиги омборига олиб келиб туширди. “Ҳозирча маҳсулотимнинг ҳақини ололмасам-да, ширкатнинг трактори қўлимда-ку?! Қолаверса, топширган маҳсулотим эвазига тракторли бўлиб қолсам, ажаб эмас”, дея ўйлади фермер.

Фаришталар яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам омин, дейишар экан. Экин-текин мавсуми тугагач, ширкат хўжалиги раҳбарлари деҳқондан олган ғалланинг ҳақини тўлашни пайсалга сола бошлади. Фермер эса раиснинг ваъдаларидан натижа чиқавермагач, “Белорус” русумли тракторни қайтариб бермай ўзида сақлаб қолди. Чунки уннинг бошқа иложи ҳам йўқ эди. “11 тонна топширилган ғалланинг расмий ҳужжатларини ололмасам, трактор ўзимники бўлиб қолади”, деб ўйлади у. Фермернинг қарзни ундириш борасидаги бундай режаси амалда тўғри чиқди. Чунки Н.Мелиқуловнинг ўрнига раисликка З.Абдураҳмонов тайинланди.

Янги раис фермерга хўжаликдан ўтган йили олган “Белорус” русумли тракторни гаражга олиб келиб далолатнома асосида инженерга топшириш ҳақида буйруқ берди.

— Ахир, мен хўжалик омборига собиқ раиснинг илтимоси билан 11 тонна ғалла топширганман. Мана, орадан 8 ойлар ўтган бўлса ҳам ҳақини ҳануз олганимча йўқ, — деб вазиятни тушунтирди Тўлғаной опа.

— Буниси мени қизиқтирмайди. Ғаллани кимга топширган бўлсангиз, ўшандан ҳақини талаб қилаверинг, — дея гапга якун ясади раис.

Т.Пардаева қараса, ҳолва дегани билан оғзи чучимайди. Ширкат хўжалиги раисининг олдига бориб, ҳар куни тортишиб юргандан кўра ўз ҳақ-ҳуқуқларини тиклаш учун мутасадди ташкилотларга мурожаат қилишни афзал билди. Шу мақсад билан вилоят адлия бошқармасига ўтган йилги режадан олдин топширган 11 тонна ғалланинг ҳақини ундириб бериш тўғрисида ариза ёзди. Бу иш судгача етиб борди. Вилоят хўжалик судининг ҳал қилув қарорига биноан фермер 11 тонна ғаллани қайтариб олишга эришди. Адолат қарор топди. Аммо фермер ўзига тегишли ҳақни олиш учун маҳсулотни ўз қўли билан топшириб, оёғи билан бир йил чопишига тўғри келгани ачинарлидир. Деҳқон йилнинг тўрт фаслида ҳам ўзига қадрдон бўлиб қолган даласида бўлажак ҳосил ташвиши билан ёнади, чопади, меҳнат қилади. Лекин айрим масъулиятсиз раҳбарлар туфайли ҳақини ололмай таҳқирлангач, барча ишни бир четга суриб қўйиб, ҳуқуқини тиклаш учун курашга тушади. Бу эса унга анча қимматга тушади. Шу маънода баён этилган воқеа сабоқ вазифасини ўтаса, ажаб эмас.

Баҳодир ҚОДИРОВ,
ҳуқуқшунос

ҚОНУННИ ТЎҒРИ ҚЎЛЛАНГ!

(Давоми.
Боши биринчи бетда)

Бу ҳам майли, текширувчиларнинг кетма-кет хизмат хоналарига чақиришлари, қайта-қайта алланима аниқлаш учун дўконга келиб-кетишлари ҳаммасидан ошиб тушди. Бунинг устига уларнинг қўпол муомаласи ўта қўпол, баъзан эса очиқ-ошкор сўкиниш ва қўрқитишгача бориб етишди...”

Тадбиркорнинг аризасидаги бу гапларни ўқиб, кишида беихтиёр шундай савол пайдо бўлади: хўш, унинг ёзганлари ҳақиқатга нечоғлик яқин? Аслида қандай воқеа рўй берганди?

Гап шундаки, Чирчиқ шаҳар прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлимининг шу йил 9-апрелдаги 08-1-сонли буйруғи асосида Вазирлар Маҳкамасининг 154,280 ва 295-сонли қарорлари талаблари ижросини ўрганиш юзасидан бўлим ходимлари Т.Шорустамов ва Х.Ибрагимовлар томонидан хусусий тадбиркор С.Мирсодиқованинг фаолияти текширилган.

Бу текшириш натижасида “2002 ва 2003 йиллар давомида амалга оширган фаолиятида назорат-касса машинасидан ўтган 39.700 сўм пул маблағи банкка топширилмаган” деган хулосага келинган. Чирчиқ шаҳар прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлими бошлиғи М.Холмуродовнинг шу йил 17 апрелдаги қарори билан С.Мирсодиқова МЖТКнинг 175-моддаси, 3-қисми билан 45350 сўм миқдорида маъмурий жаримага тортилган.

Бундан ташқари, хусусий тадбиркорга нисбатан Чирчиқ шаҳар Давлат солиқ инспекциясининг 2003 йил 1 майдаги қарори билан 39.700 сўм миқдорида жарима жазоси қўлланилган.

Бор-йўқ гап шундан иборат.

Албатта, нуфузли идораларнинг бундай айбловларидан сўнг унча-мунча хусусий тадбиркорнинг ҳафсаласи пир бўлиши аниқ. Лекин С.Мирсодиқова бошқача йўл тутди — у ўзининг ҳақ эканлигини исботлашга қарор қилди. Шунинг учун тадбиркор “Ёрдам консалт аудит” масъулияти чекланган жамияти билан шартнома тузиб, ўз фаолиятини яна бир карра тафтиш қилдирди. Экспертиза хулосасига кўра, хусусий тадбиркор назорат-касса машинасидан ўтган пулларни банкка тўлиқ топширгани маълум бўлди. Демак, унга нисбатан Чирчиқ шаҳар прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши кураш бўлими ҳамда Чирчиқ шаҳар Давлат солиқ инспекцияси томонидан маъмурий жарима нотўғри қўлланилган.

Маъмурий жарима ноқонуний қўлланилгани ўз тасдиғини топгач, Тошкент вилояти адлия бошқармаси барча ҳужжатларни текшириб, жиноят ишлари бўйича Чирчиқ шаҳар судига Чирчиқ шаҳар прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлимининг 2003 йил 17 апрелда С.Мирсодиқовани маъмурий жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорини бекор қилиш ҳақида ариза киритди.

Суд маъмурий жазо қўллаш ҳақидаги қарорни бекор қилиб, унинг ҳаракатида маъмурий ҳуқуқбузарлик аломатлари бўлмагани учун ишни тўхтатди.

Шунингдек, вилоят адлия бошқармаси томонидан Чирчиқ шаҳар Давлат солиқ инспекцияси раҳбари номига киритилган тақдимномага асосан С.Мирсодиқовага нисбатан қўлланилган молиявий жарима ҳам бекор қилинди.

Шунингдек, адлия бошқармасининг шу йил 24 сентябрда Тошкент вилояти прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаси бошлиғи И.Латипов номига тақдимнома киритган эди. Мазкур тақдимномага келган жавоб хатида таъкидланишича, етарли асосларсиз С.Мирсодиқовани маъмурий жавобгарликка тортилишига йўл қўйгани учун Х.Ибрагимов ва Т.Шорустамовлар Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши кураш Департаменти бошлиғининг буйруғи билан вазифасидан озод қилинган.

Bugunning gapi

Бундан ташқари, тадбиркор С.Мирсодиқованинг шикоятига мувофиқ адлия бошқармаси фуқаролик ишлари бўйича Чирчиқ туманлараро судига етказилган моддий ва маънавий зарарни ундириш юзасидан даъво аризаси ҳам киритган.

Юқорида бўлиб ўтган воқеалар қонун ҳамма учун баробар эканлигини яна бир бор исботлади. Лекин ваколатли идоралар ўз ваколатларини пеш қилиб, ноқонуний текширишлари охир-оқибат тадбиркорлар йўлига тўғаноқ бўлаётганлиги ачинарлидир. Ҳар бир текшириш холислик мезонларига асослангандагина ишнинг олға кетишига туртки бўлади.

Рустам ХУДОЙҚУЛ,
“Инсон ва қонун” мухбири

БЕЗОРИЛИК НИМА?

Мамлакатимиз мустақилликка эришгандан кейин барча соҳалар қаторида жиноят қонунчилиги соҳасида ҳам кенг қамровли ислоҳотлар амалга оширияпти.

Жиноят қонунчилиги ҳар бир мезоннинг тўғри қўлланиши, жамиятда адолат ўрнатилиши ва кишиларни жиноий тажовузлардан ҳимоя қилишни талаб этади. Шунинг учун жиноят қонунчилиги мезонларини ҳаётга тўғри татбиқ этиш суд-ҳуқуқ идораларининг асосий мажбурияти ҳисобланади. Амалиётда жиноят қонуни мезонларини қўллашда хато-камчиликлар, тушунмовчиликлар бўлаётгани ҳам бор гап. Ана шундай муаммоли масалалардан бири — безорилик жиноятлари ва уларни тўғри малакалаш билан ҳам боғлиқ. Ҳуқуқ-тартибот идоралари безорилик жинояти билан иш кўраётганда қуйидаги уч масалага жиддий эътибор қаратиш керак:

1. Безорилик жинояти ва унинг таркибини аниқ белгилаш;

2. Безорилик жиноятининг майда безориликдан фарқини аниқлаб олиш;

3. Қайси ҳаракатлар содир этилиши ижтимоий хавфли қилмишни безорилик жинояти деб топишга сабаб бўлишини белгилаш.

Жиноят қонунчилигига кўра, **безорилик** деб жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик, уриш, дўппослаш, баданга енгил шикаст етказиш ёки ўзганинг мулкига шикаст етказиш ёхуд нобуд қилиш, анча миқдорда зарар етказишга айтилади.

Бу жиноятни тўғри малакалаш муҳим аҳамиятга эга эканини инобатга олиб, Олий Суд Пленуми 2002 йил 14 июнида **"Безориликка оид ишлар бўйича суд амалиёти"** ҳақида қарор қабул қилди. Қарорда бугунги кунда безорилик жинояти билан боғлиқ муаммолар ва уларнинг ечими батафсил кўсатиб ўтилди.

Шунга кўра, биринчи навбатда безорилик жинояти жамоат тартибига қарши қаратилган жиноят экани назарда тутилди.

Жамоат тартиби тушунчаси, жамиятда одамлар ўртасида ҳуқуқ ва ахлоқ меъёрларига асосланган муносабатлар йиғиндисини ва кишилар шулар асосида кундалик фаолият олиб боришини англатади.

Мана шу муносабатларга жиддий зарар етказиш қонун билан таъқиқланади.

Шуни эътиборга олиш керакки, қилмишни безорилик деб топиш учун жиноят қонунида кўрсатилган оқибатларнинг барчаси бир вақтнинг ўзида бўлиши талаб этилмайди. Чунки кўрсатилган оқибатлардан бирининг мавжуд бўлиши ва қилмишда жиноят таркиби аломатларининг борлиги қилмишни ЖКнинг 277-моддаси 1-қисми билан малакалаш ҳуқуқини беради.

Бу жиноят жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик, уриш, дўппослаш, баданга енгил шикаст етказиш ёки ўзганинг мулкига шикаст етказиш ёхуд нобуд қилиш билан боғлиқ ҳолда содир қилинишида ифодаланади.

Бир ҳолатга эътибор бериш керакки, жамиятда мавжуд бўлган ахлоқ қоидаларини бузишнинг ўзигина жиноят таркибини ташкил этмайди. Чунки бу ҳаракатлар, **"Маъмурий жавобгарлик тўғрисида"**ги кодекснинг 183-моддасида кўрсатилганидек, майда безориликни ташкил қилади ва маъмурий жавобгарликни вужудга келтиради.

Шахсни безорилик жинояти содир этишда айблаш учун айбдор ўзининг ҳаракатлари билан жамоат тартибини бузаётганлигини англаши лозим. Яъни мазкур ҳатти-ҳаракатлар билан жамоат тартибини бузиш ўртасида сабабий боғланиш бўлиши зарур. Акс ҳолда, қилмишни **шахсга ёки мулкка қарши қаратилган жиноят** деб баҳолаш шарт.

Амалиётда яна бир нозик ҳолатга эътибор бериш керакки, қилмишни ЖКнинг 277-модда 1-қисми билан малакалаш учун 16 ёшга тўлган ақли расо шахснинг безорилиги замирида шахснинг баданига енгил даражада шикаст етказишнинг ўзи кифоя.

Жиноят қонунчилигида **баданга енгил шикаст етган** деб, соғлиқнинг қисқа муддатга ёмонлашувига ёки меҳнат қобилиятининг узоқ бўлмаган муддатга йўқолишига олиб келмаган қасддан баданга шикаст етказиш ўша ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, шунингдек, соғлиқнинг қисқа вақт, яъни 6 кундан ортиқ, лекин 21 кундан кўп бўлмаган муддатга ёмонлашувига ёки умумий меҳнат қобилиятининг унча узоқ бўлмаган муддатга йўқолишига айтилади, дейилган. Бу ЖКнинг 109-моддасида кўрсатилган.

Уриш, дўппослаш деганда эса айбдор томонидан жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан бузиб, шахснинг баданига шикаст етказмаган ҳолда бир неча зарба бериш тушунилади.

Безорилик жиноятининг ташқи томони ўзганинг мулкига анча миқдорда шикаст етказишдир. **Мулкка шикаст етказиш** деганда, уни қисман яроқсиз ҳолатга келтириш тушунилади. **Мулкни нобуд қилиш** эса мулкни тўлиқ яроқсиз аҳволга келтиришни англатади.

Жиноят қонунига **анча миқдор** тушунчаси энг кам ойлик иш ҳақининг 30 бараваридан 100 бараваригача бўлган миқдорни билдиради. Агар шахс безорилик ҳаракати натижасида кўп миқдорда зарар етказишни мақсад қилса-ю, бироқ ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра ана шу мақсадни амалга ошира олмагани аниқланса, бу ҳол ЖКнинг 277- ва 25-моддалари билан малакаланади.

Шахс безорилик содир этиш вақтида шу ҳаракатларнинг олдини олиш чораларини кўрган фуқароларга қаршилик кўрсатиб, уларга ўртача тан жароҳати етказса ҳам, бу ҳолат безорилик жинояти таркибига кириб кетади ва бир модда билан малакаланади. Оғир тан жароҳати етказиш эса бундан мустасно.

Лекин безорилик тугагандан кейин, яъни шахс ушлангач, қаршилик кўрсатиб, тан жароҳати етказса, бунда бу жиноятлар жамини ташкил қилади.

Ҳар қандай ҳолатда ҳам, яъни

Huquqiy ma`rifat

субъект рецидив, хавфли рецидивист бўлиб, содир этган қилмишида ЖКнинг 277-моддаси аломатлари бўлмаса, у маъмурий жавобгарликка тортилади. Яъни у майда безорилик содир этган ҳисобланади.

Шахс майда безорилик содир этиш вақтида қаршилик кўрсатса, айбдорнинг ҳаракатлари кўрсатилган қаршилик хусусиятига қараб ЖК махсус қисмининг тегишли моддалари билан малакаланади.

Олий Суд Пленуми Қарорида **судлар айбдорнинг ҳаракатларини мазкур модданинг муайян қисмидаги бир банддан ўша қисмдаги бошқа бандга қайта малакалашга ҳақли эмас**, деб кўрсатилган.

Жиноят қонунида шундай моддалар борки, безорилик, ўша жиноятни малакаловчи алоҳида белги сифатида назарда тутилади. Бу ҳолатда қилмишни қўшимча ЖКнинг 277-моддаси билан малакалашни истисно этади (масалан, ЖКнинг 97-модда 2-қисми "л" банди).

Безорилик аксарият ҳолларда мастлик ҳолатида ёки гиёҳвандлик воситалари, психатроп ёхуд кишининг ақл идрокига таъсир қилувчи бошқа моддалар таъсири остида содир этилишини инобатга олган ҳолда, судлар шу шахсларга нисбатан, бу ҳақда тегишли тиббий хулоса мавжуд булганда, тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллашлари мақсадга мувофиқ бўлади.

Хуллас, безорилик жиноятига нисбатан жазо тайинлашда судлар ишнинг барча ҳолатларини инобатга олган ҳолда, ЖК ва Олий суд Пленуми қарорларида берилган тушунтиришларга амал қилишлари шарт.

Ҳасан ОЧИЛОВ,
Аҳтам ТОШҚУЛОВ

Mitti maslahat

Рукн учун масъул: ҳуқуқшунос Т. ҚОРЁҒДИЕВ

ҚИМОРНИНГ ҲУҚУҚИЙ ОҚИБАТИ

Одамлар орасида оқибати яхшиликка олиб бормайдиган қиморбозликка берилган кишилар ҳам йўқ эмас. Ҳолбуки, қимор ўйнаш нафақат хавфли иллат, балки оғир гуноҳ ҳам ҳисобланади. Қимор ўйнаш шариатда ҳам ҳаром қилинган.

Мамлакатимиз қонунчилигида ҳам қимор ўйнаш учун тегишли жавобгарлик белгилаган. Хусусан «Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги Кодекснинг 191-моддасида пул, ашё ва бошқа хил қимматбаҳо нарсаларни тикиб қимор ўйнашга қимор ўйини буюмлари, шунингдек, ўйинга тикилган пуллар, ашёлар ва бошқа қимматбаҳо буюмларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, энг кам иш ҳақининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солиш жазоси назарда тутилган.

Бундан ташқари, қиморбозликнинг маънавий жиҳатларини ҳам унутмаслик зарур. Чунки қимор ўйнаш оқибатида айрим одамларда текинхўрликка мойиллик кучаяди. Бу эса оилавий жанжаллар ва ахлоқ меъёрларининг бузилишига сабаб бўлади. Шунинг учун қиморбозлик иллатига қарши курашиш ҳар бир фуқаронинг бурчи ҳисобланади.

Qilmish-qidirmish

Жарқўрғон туманидаги "Бунёдкор-26" ҳиссадорлик уюшмаси бошқаруви раиси Қаюм Эркаев қурилиш ишларини мўмай пул топиш воситаси деб билди ва шу мақсадда бундан бир йилча муқаддам уюшган жиноий гуруҳ тузди.

ҚУРИЛИШДАГИ ҚАЛЛОБЛИК

Чунончи, "Бунёдкор-26" ҳиссадорлик уюшмаси раиси ўринбосарлари Очилди Оралов ва Қўчқор Абдимуратов, бош ҳисобчи Чори Отамуродов, уста Тўра Бўриев, вилоят капитал қурилиш бошқармаси бўлим бошлиғи Маҳмарасул Набиев, техник назоратчилар Бегмат Раҳимназаров, Нурали Ҳазратқулов, Омонулла Соҳибов, Бахтиёр Ҳакимов, Исмоил Қудратов, 227-кўчма жамланма бошлиғи Холмурод Абдуҳамитов, 575-кўчма жамланма бошлиғи Қаҳҳор Нормуродов, Қизириқ туманидаги "Мустақиллик" ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раиси Абдукарим Хўжаёров, Денов туманидаги "Меҳригиё" МЧЖ бошқаруви раиси Темир Менглибоев, Жарқўрғон туманидаги "Маҳалла", Бойсун туманидаги "Ҳамкор" хусусий фирмалари раҳбарлари Панжи Тоғаев, Мухтор Каримовлар ушбу гуруҳга аъзо бўлишди. "Наврўз" МЧЖ бош муҳандиси Шайдулла Эшқобилов, "Оққўрғон" МЧЖ бўлим бошлиғи Йўлдош Тоғаймуродов, "Бинокор" ХЖ бўлим бошлиғи Исмоил Аҳматов, иш юритувчиси Маматёқуб Эшматов, "Мустақиллик" ХЖ бўлим бошлиғи Нурхон Бўтаёров, "Сариосиёсувқурилиш" ОТХЖ бўлим бошлиғи Холмат Сафаров, таъминотчи Абдумалик Қурбонов, омбор мудири Ҳусан Муҳаммадалиев, "Электрик" унитар корхонаси муҳандиси Бахтиёр Қодиров, "Дурадгор" унитар корхонаси иш юритувчиси Маҳмаражаб Абдуллаев, бош муҳандис Саъдулло Жумақуловлар ҳам уюшган гуруҳнинг ғаразли мақсадларини амалга оширишга астойдил ёрдам беришган.

"Давринг келди, суриб қол", қабилида иш юритган жиноий гуруҳ қўшиб ёзиш, қурилиш материаллари ва хизматлар баҳосини сунъий тарзда ошириш, ҳисобот ва иш қоғозларини бузиш, маблағлардан мақсадсиз фойдаланиш, кўзбўямачилик, мансабни суиистеъмол қилиш, лавозим сохтакорлиги каби қаллобликларни авж олдиришган. Буни қуйидаги мисолларда ҳам яққол кўриш мумкин.

2000 йилнинг ёзида вилоятнинг тоғли ҳудудларида юзага келган фавқулодда вазият туфайли у ерда яшовчи аҳолининг бир қисмини бошқа жойга кўчиришга тўғри келди. Улар учун янги уй-жойлар қурилишида қатнашган 8 та ёрдамчи пудратчи хўжалик юритувчи субъект Қ.Эркаев бош бўлган бош пудратчи етакчилигида меҳнат қилди. Уларнинг ўзига молиявий қарамлиги, раҳбарларининг лоқайдлигидан фойдаланган Қ. Эркаев қасддан қурилиш материалларини ҳужжатсиз чиқим қилиб, бухгалтерия ҳужжатларини расмийлаштиришни атайлаб бир ойга кечиктириб, ҳисоботларни бузиш ва қўшиб ёзиш йўли билан 21,6 миллион сўмдан зиёд маблағни чўнтагига урган.

Жарқўрғон туманидаги 277-хўжаликлараро механизациялашган кўчма жамланма уюшган гуруҳ учун мўмай даромад манбаига айланган. Гуруҳ ушбу кўчма жамланманинг ҳисоботлари ва далолатномаларини қалбакилаштириш орқали 2001 йил 1-чорагининг ўзида 3,2 миллион сўмдан зиёд маблағини ўзлаштириб юборган.

Уюшган гуруҳ ўтказилаётган ислоҳотлар, мулкни тасарруфдан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнларидан ҳам "унумли" фойдаланди. Денов туманида фаолият кўрсатаётган "Меҳригиё" МЧЖ танг аҳволга тушиб қолганини кўрган "тадбиркорлар" қонунга хилоф равишда жамиятнинг асосий воситаларини қайта баҳоламасдан ўз ихтиёрларига ўтказишган ва уларни арзонгаровга сотиб юборишган. Бундай "ҳотамтойлик" уюшмага 17 миллион сўмлик зарар келтирган.

Шу орада Қ.Эркаев ва унинг ҳамтовоқлари яна бир "ихтиро"га қўл уришади. Улар Тошкент шаҳридаги "Зарбдор" қурилиш шўъба корхонаси ҳисобидаги "Тико" русумли енгил автомашинадан фойдаланиш тўғрисида буйруқ чиқариб, уни чопқир отдек қилиб таъмирлашди. Афсуски, у уюшмага эмас, раиснинг ўзи-ю хонадонига хизмат қилади.

"Саховатли" раис вилоят қурилиш индустрияси ва коммуникацияси фаолиятига раҳбар бўлиб турган акахонларидан арзи-ҳол сўраш, зарур бўлганда уларга кўмаклашишни ҳам унутмаган. Ана шундай акахонлардан бирига 59х12 м.куб ҳажмдаги, қиймати 1 миллион 294 минг 132 сўмлик 30 дона бетон плиталар "совға" қилинган. Бунинг эвазига вилоятда барпо этилажак иншоотлар учун лимитдан бир қисмини капитал қурилиш бошқармасидан "Бунёдкор-26" уюшмасига ўтказдириш, уюшмага бюджетдан ажратилаётган пул ва қурилиш материалларининг олинишига кўмаклашиш, лимитдан зиёд қўшиб ёздириш каби «арзимас хизмат» талаб этилган.

Шахсий манфаатни устун қўйиш, ўз вазифаларига совуққонлик билан қараш борасида гуруҳ аъзолари бир-бирларидан асло қолишмаган. Буни "Бунёдкор-26" ҳиссадорлик жамиятининг ўзида бюджетдан молиялаштирилган махсус йўналишли ҳисоб рақамидаги маблағдан идора ашёлари, банкротлик бошқармаси, хўжалик суди, "Муҳаммад" шифохонаси, турли хусусий фирмалар, бизнес мактаби, улгуржи чакана савдо уюшмаси, электр энергияси, нефт маҳсулотларига жами 7,79 миллион сўмнинг ноқонуний ўтказиб юборилганида ҳам кўриш мумкин. Жамият раисининг иқтисод масалалари бўйича муовини А.Оралов ва бош ҳисобчи Ч.Отамуродов билиб туриб, шундай жиноятга қўл уришган. Бундан ташқари, юқорида санаб ўтилган қурилиш ташкилотлари, фирма раҳбарлари-ю мутахассислари ҳам ўзлари ва уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб давлат мулкини талон-тарож этишган. Қ.Эркаев 2 миллион 796 минг сўмдан зиёд, Т.Бўриев эса 5 миллион 300 минг сўмдан зиёд маблағни ўзлаштириб юборган. Албатта, ҳар нарсанинг чегараси бўлганидек, Қаюм Эркаев бошчилигидаги уюшган гуруҳ аъзоларининг жиноят фаолиятига ҳам якун ясалди. Қилмишлари фош этилган гуруҳ аъзоларига жиноий иш қўзғатилиб, улар суд ҳукми билан қонуний жазога тортилишди. Шу тариқа қурилишдаги қаллобликларга чек қўйилди. Бундан ким қандай хулоса чиқарди — бу ҳар кимнинг виждонига ҳавола.

Ф.ФАЙЗУЛЛАЕВ,
ҳуқуқшунос

БИР САВОЛГА БИР ЖАВОБ

1992 йилда ўғлим собиқ келиним Холида Эсонованинг номига турар жой олиб берган эди. Ўғлим Икром Алланазаров 1996 йили вафот этди. Бу пайтда собиқ келиним ўғлим билан қонуний никоҳдан ажрашмаган ҳолда бошқа эркак билан яшаётган эди. Ҳозирда у ўғлимдан икки нафар фарзанди борлиги учун ўзининг номидаги уйда яшамоқда. Шу билан бирга у ўғлим билан яшаб келган бошқа уйга ҳам даъво қилмоқда.

Ҳолбуки, бу уйни 15 йил олдин ўзим қурганман. Собиқ келинимнинг бундай хатти-ҳаракати қонунга қанчалик мос? Шу ҳақда ҳуқуқий тушунтириш беришингизни илтимос қиламан.

Муҳаммадкул Алланазаров,
Термиз шаҳри

Бу саволга ҳуқуқшунос Саломат Ниёзова қуйидагича жавоб беради:

— Фуқаролик кодексининг 5-бўлим, 1118-моддасига мувофиқ собиқ келинингиз Холида Эсанова қонуний меросхўр ҳисобланади. Чунки ушбу моддада таъкидланишича, мерос очилган пайтда ҳаёт бўлган фуқаролар, шунингдек, мерос қолдирувчининг ҳаётлик пайтида ҳомила ҳолида бўлган ва мерос очилгандан кейин тирик туғилган болалари васият ва қонун бўйича меросхўр ҳисобланади.

Бундан ташқари, келинингизнинг меросхўрлиги масаласи никоҳнинг бекор бўлмагани ҳолати бўйича ҳам аниқланади. Оила кодексининг 23-моддаси талабига мувофиқ келинингиз ўғлингиз билан бирга яшаган уйга меросхўр бўлиш учун даъво қилишга ҳақли. Бироқ уйни сотиб олиш вақтида пул тўлаганингизни тасдиқловчи ҳужжатингиз бўлса, уйга эгалик қилиш учун судга сиз ҳам даъво билан мурожаат қилишингиз мумкин. Агар сизда пул тўлаганингиз ҳақида ҳужжат бўлмаса, уй келинингизга қолади. Чунки уй келинингизнинг номига расмийлаштирилган.

Кузнинг соҳир кунлари

Jinoyat va jazo

Ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деган нақл бор халқимизда. Шокирнинг "ўрганган кўнгли" уни учинчи марта суднинг қора курсисига етаклаб келди. Нафсим менинг балодир, ёнар ўтга соладир, деганларидек, нафс йўлида фирибгарликни ўзига касб қилиб олган бу кимса икки маротаба судланганига қарамай, бундан ўзига тегишли хулоса чиқариб олмади.

ЙЎҚОЛГАН ҚИЁФА

СУД ОЧЕРКИ

У озодликка чиққач, ҳалол меҳнат қилиш ўрнига яна осон пул топиш йўлини излай бошлади. Шу ниятда кўча-кўйда изғиб юрганда мол бозоридан чиқиб келаётган ҳамқишлоғи Рустамни кўриб қолди. Ҳамқишлоқлар қуюқ ҳол-аҳвол сўрашгандан сўнг Рустам Шокирни меҳмондорчиликка уйига таклиф қилди. Рустамнинг уйида зиёфат қуюқ бўлди. Шундан сўнг Шокир бу хонадонга тез-тез келадиган бўлди. Кейинчалик у Рустамнинг хотини Назокатга илакиша бошлади. Рустам эса буни сезмади. Шокир шунчаки зерикканидан отамлашгани чиқаяпти, деб ўйлади. Янги йил байрами арафасида Шокир Рустамни хотини ва бола-чақаси билан уйига таклиф этди. Меҳмондорчилик охирида кайфи ошиб қолган Шокир Назокатга кўз сузди.

(Давоми тўртинчи бетда)

ТОЛЕРАНТЛИК МЕЗОНИ

Hamjihatlik

Кўпмиллатли мамлакатимизда толерантлик азалий одат бўлиб, фақат мустақиллик йилларидагина халқимизнинг инсонпарварлик, бағрикенглик, диний ҳамжиҳатлик каби маънавий қадриятлари бамисоли булоқ каби қайта кўз очди. Давлатимиз Бош Қомуси — Конституциясига, шунингдек, **"Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида"**ги қонунга биноан эътиқод масаласида барча тенг ва баб-баравар ҳуқуққа эгадир.

Қадимий карвон йўлларида жойлашган Бўканинг ҳозирги Тошлоқ маҳалласи ҳудудида 1860-70 йилларда маҳобатли масжид қурилганди. Маҳаллий ва четдан чақирилган ҳунарманд усталар томонидан бунёд этилган масжид ортиқча жимжимадор нақшлар билан безатилмаган бўлса-да, бироқ анча баланд, салобатли, пишиқ-пухта қад ростлаган эди.

Кўпни кўрган қарияларнинг гапларига қараганда, қадимда масжиднинг хонақоҳлари-ю, қироатхоналари ҳам бўлган. Лекин ўтган аср бошларидаёқ намозхонадан бошқа барча иншоотлар вайрон қилинган. Намоз ўқийдиган улкан бино деворлари ҳам, устунлари ҳам қўли гул меъморлар томонидан шунчалик меҳр билан бунёд этилган эканки, шўро замонида қанчалик ҳаракат қилинмасин уни бутунлай бузиб ташлай олмадилар.

Қадимий обида бугунги кунларга етиб келгунча "боши"дан кўп шўришларни ўтказди. Бино бир неча ўн йиллар ташландиқ бўлиб ётди, атрофи тиконли симлар билан ўралиб, одамлар учун ёпиқ ҳудудга айланди. Кейинчалик унинг ҳовлиси отхонага айлантирилди. Олтмишинчи йилларда эса намозхона ғишт деворлари урилиб, ундан заҳарли дорилар сақланадиган омбор сифатида фойдаланилди. Охир-оқибат колхознинг эски, яроқсиз техникалари шу ерда сақланадиган бўлди.

Ана шундай қалтис вазиятда "Тошлоқ" маҳалласининг ўша вақтдаги оқсоқоли Ҳабибулла ака Имомалиев қандай бўлмасин тумандаги ягона омон қолган кўҳна обидани асраб қолиш учун сон-саноқсиз идораларни эшигини қоқди, лекин ижобий натижа чиқмади.

Фақат мамлакатимиз мустақилликка эришиб, юртимизда эътиқод эркинлигига кенг йўл очилгач, аҳвол тубдан ўзгарди. Бу бино одамларнинг саъй-ҳаракати билан қадимий ҳолига келтирилди. Атрофи ободонлаштирилди, дарахтлар, гуллар экилди. Истиқлол шарофати туфайли бу маскан "Тошлоқ", "Наврўз" маҳалласи қарияларининг масжиди ва бўкаликлар учун қадамжога айланди.

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Чунки эътиқод эркинлиги эндиликда ҳар бир шахс учун қонун асосида кафолатланди.

Маълумот тариқасида шуни айтиш жоизки, ҳозир биргина Тошкент вилоятининг ўзида адлия бошқармаси томонидан рўйхатдан ўтган 208 та ислом, 51 та христиан ва иккита бошқа динга оид диний ташкилотлар ўз низомлари асосида қонуний фаолият кўрсатмоқда. Юздан ортиқ миллат ва элатлар фарзандлари яшайдиган мамлакатимизда ўн бешдан зиёд диний конфессия вакиллари тинчтотувликда кун кечираётган экан — буни демократия тамойилларининг ҳаётий ифодаси деб тушунмоқ керак. Энг муҳими, дин аҳли она диёримизда ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётида, тинчликни сақлаш ва ҳайрия фаолиятида, умумбашарий қадриятларни қарор топтиришда иштирок этишлари учун ҳамма имкониятлар яратилган.

Рустам ХУДОЙҚУЛ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ХАЛҚАРО МЕҲНАТ ТАШКИЛОТИ

У ДАВЛАТЛАРАРО НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШГА КАТТА ҲИССА ҚЎШАДИ

Ҳозирги вақтда давлатлар орасида келиб чиқувчи низоларни ҳал этишда халқаро ташкилотларнинг фаолияти муҳим аҳамиятга эга. Хусусан, меҳнат соҳасида келиб чиқаётган низоларни халқаро меҳнат ташкилоти халқаро миқёсда ҳуқуқий тартибга солади. Халқаро меҳнат ташкилоти (ХМТ) Бирлашган миллат ташкилоти (БМТ)нинг ихтисослашган муассасаси ҳисобланади. У халқаро меҳнат ва ижтимоий муаммолар соҳасида фаолият юритади.

ХМТ миллатлар лигасининг ихтисослашган муассасаси сифатида 1919 йилда ташкил этилган. Ҳозирда ХМТ га 174 та давлат аъзо бўлган. ХМТ ўзининг қуйидагича таркибий тузилишига эга: Халқаро меҳнат коференцияси (ХМТнинг Бош Конференцияси), Маъмурий кенгаш ва Халқаро меҳнат бюроси (ХМБ).

Халқаро меҳнат конференцияси ХМТнинг бош органи бўлиб, у ташкилотга аъзо барча давлатларнинг вакилларидан ташкил топади. Ҳар йили бир марта ХМК сессияси ўтказилади. Сессияда ҳар бир аъзо давлатдан тўрт нафар кишидан иборат делегация иштирок этади. Депутатларнинг икки нафари ҳукумат томонидан, қолганлари эса касаба уюшмаси вакили сифатида иш олиб боради. Сессияда ҳар бир делегат якка тартибда овоз беради.

Маъмурий кенгаш (МК) ХМК томонидан сайлаш асосида ташкил қилинади.

Халқаро Меҳнат бюроси (ХМБ) доимий ишловчи котибиятдир. Уни Маъмурий кенгаш (МК) томонидан тайинланувчи Бош Директор бошқаради. ХМБ вакили маъмурий кенгашнинг розилиги билан Бош директор томонидан тайинланади.

ХМТ тузилишига асос бўлувчи уч томонлама вакиллик ҳукумат, тадбиркорлар, меҳнаткашлар (касаба уюшмаси) вакилларидан иборат.

Халқаро Меҳнат ташкилотининг қонун ижодкорлиги билан боғлиқ фаолияти конвенция ва тавсиялар қабул қилишда ўз аксини топган.

ХМТ 1999 йилгача 370 та халқаро ҳужжат (181 та конвенция ва 189 та тавсиянома) қабул қилган. Конвенция ва тавсиялар ХМКда икки марта муҳокама қилингандан сўнг қабул қилинади. ХМБ дастлабки лойиҳаларни тайёрлашда у турли давлатлар қонунчилигини ўрганади ва солиштиради. Ҳар бир конвенция (тавсия) тегишли қўмиталарда муҳокама қилинади ва ХМКда иштирок этаётган делегатларнинг учдан икки қисми ёқлаб овоз берса, ҳужжат қабул қилинган ҳисобланади. Конвенция ва тавсияни қабул қилиш тартиби бир хил бўлса-да, уларнинг ҳуқуқйи аҳамияти ва бажарилиш тартиби турличадир.

Конвенция одатда ХМТга аъзо камида икки давлат томонидан ратификация қилинади ва у кўп томонлама келишув ҳисобланади. Шу боис барча аъзо давлатларга ўз қонунчилигини конвенцияга мослаштириш мажбурияти юкланади.

Конвенцияни ратификация қилган давлат ўз қонунчилигини ушбу конвенцияга мослаштириб боради ва 2-5 йилда бир марта ратификация қилган ҳужжат юзасидан давлатда амалга оширилган ишлар ҳақида ХМТга ҳисобот бериб туради.

Бундан ташқари, конвенцияни ратификация қилмаган давлат ҳам маъмурий кенгаш сўровига асосан ўз миллий қонунчилиги тўғрисида ва конвенцияга доир масалалар юзасидан ҳисобот бериши шарт.

Тавсия халқаро шартнома ҳисобланмайди ва ратификация қилишни талаб қилмайди. Тавсия давлатга миллий қонунчилигини халқаро мезонлар даражасига етказиш учун берилган таклифдир. Бошқача айтганда, у ҳар бир тавсия давлат ўз қонунчилигини яратаётганда модел, ахборот ёхуд манба бўлиб хизмат қилади. Шунингдек, тавсиялар конвенциядаги ҳолатларни тўлдириш, аниқлаштириш ва такомиллаштиришга ёрдам беради. Бунинг натижасида давлатлар конвенция ҳақида янада тўлиқроқ маълумотга эга бўлади.

Ҳукуматларнинг конвенция ва тавсия қабул қилиш ҳақида таклифи дастлаб экспертлар қўмитасида кўриб чиқилади. Қўмита турли давлатлар учун алоҳида конвенция қабул қилиш масалаларини ҳам муҳокамага қўяди.

Шундан сўнг қўмита тегишли маълумотларни конвенция ва тавсия қабул қилиш қўмитасига тақдим этади — бу тадбир сессия даврида амалга оширилади. Конвенция ва тавсия қабул қилиш қўмитаси маълумотларни муҳокама этиб, тегишли ҳукумат розилиги билан халқаро меҳнат мезонлари бузилган, деб топилган жойларга ХМТ вакилларини юборади.

Назорат қилиш механизми давлатнинг халқаро меҳнат мезонларини бажармаётгани ҳақидаги шикоятларни ўрганиб чиқишни ҳам ўз ичига олади. Бундай ўрганиб чиқишнинг тўртта усули мавжуд. Бунда ХМТга аъзо давлатнинг

Jahon tajribasi

касаба уюшмаси ёки тадбиркорлар ташкилоти ташкилотга давлатнинг амалга ошираётган ишлари ҳақида маълумотларни тақдим этиш мумкин. Бундай маълумотлар давлат томонидан ратификацияланган конвенция бажарилмаётганини акс эттириши мумкин. Шунингдек, шикоят текшириб чиқиш учун Маъмурий Кенгашга ҳам берилади. Одатда шикоятлар бошқа давлат фуқароси бўлган, бетараф, юқори халқаро нуфузга эга шахслар томонидан текшириб чиқилади. Комиссия шикоятдаги маълумотларни гувоҳларни эшитиш ва мамлакатдаги реал аҳвол билан танишиш орқали баҳолайди.

Кўриниб турибдики, меҳнат билан боғлиқ муносабатларни тартибга солишда ХМТ фаолияти муҳим аҳамиятга эга. Чунки ХМТ меҳнат билан боғлиқ мезонларни белгилайди, унга риоя этилишини назорат қилади. Халқаро меҳнат стандартларини бузган ёки унга риоя қилмаётган давлатларга нисбатан тегишли чоралар қўллайди. Бундай фаолият натижасида инсон ҳуқуқлари, шу жумладан, меҳнаткашларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари қонун асосида халқаро миқёсда ҳимоя қилинади.

Абдуқодир ДОНАЕВ,
Рустамхон АБУЛХАЙРОВ

ЁНМАГАН ПУЛЛАР

Таниқли адабиётшунос олим Озод Шарафиддиновга “Ўзбекистон Қаҳрамони” унвони берилгани ҳақидаги хушхабарни эшитгач, профессор Ғафур ака Абдумажидов ҳамроҳлигида домлани қутлашга бордик.

Ҳол-аҳвол сўрашиш, қутлову табриклардан сўнг гап бошқа мавзуларга бурилди. Одатдагидек, мен тингловчи, Ғафур ака-ю, Озод Шарафиддинов — ҳикоячи бўлиб, 2-3 соатлар дастурхон устида барча мавзуларда ҳангомалашдик.

Ғафур ака Америка сафарларида бир неча суд жараёнида иштирок этгани, суднинг барча иштирокчилари биринчи навбатда судланувчининг ҳимоясига зўр беришгани, инсон ҳуқуқи бу давлатда етакчи ўринда туришини таъкидлади. Ҳатто баъзи судларда судья “меҳмон”дан ўз фикрини сўрагани, унга холис жавоб қилгани-ю, ватанга қайтганида ўша судни олиб борган ҳакамдан хат келгани, унда “Сизнинг маслаҳат — фикрингиз Америка суди томонидан тўғри деб топилди ва судланувчига нисбатан адолатли ҳукм чиқарилди,” мавзуида фикр айтилгани тўғрисида тўлқинланиб гапириб берди.

Сўнг мавзу инсон ҳуқуқи ҳимоясида, бу борада адвокатнинг ўрни ва аҳамияти, бугунги кунда адвокатларга эътибор кучая бошлаганига кўчди. Мураккаб 20-30-йилларда шўро даврида ном қозонган адвокатлар фаолиятидан гап очилди. Озод ака, кутубхонаси ҳам ҳамманикидан бой, ўзи ҳам кўп ўқиган инсон сифатида бир адвокатнинг 30-йиллардаги ғаройиб операцияси ҳақида ҳикоя қилиб берди.

Бу тажрибали адвокат Россияда ном қозонган инсон ҳуқуқлари ҳимоячиси экан. У Ленин тузган большевиклар давлатини тарк этишга қарор қилибди. Адвокатнинг 6 миллион доллар пули борлиги большевойлар ҳукуматга яхши маълум экан. У чиқиб кетса ҳам пулини, бойлигини олиб қолиш керак. КГБ — давлат хавфсизлик хизмати ҳамма ҳисоб-китобини қилиб қўйган. Минг пишиқ-пухта бўлгани билан адвокат, мамлакатдан чиқиб кетиш учун барибир божхона назоратидан ўтиши шарт. Ўшанда қўлга олинади, бойлиги мусодара қилинади — тамом-вассалом.

Адвокатнинг юриш-туриши, ҳар бир хатти-ҳаракати назорат остида. Ора-сирада тегишли идора ходимлари яхшиликча мавжуд маблағини давлатга топшириб кетишини “маслаҳат беришади”. Бироқ адвокат уларга тайинли жавоб бермайди. Ниҳоят, бир куни агентлар раҳбариятга адвокат 6 миллионлик доллар тахламларини каминда ёқиб, кул қилиб ўтирганини хабар қилишади.

— Ундай бўлиши мумкин эмас, — деб эътироз билдиради тегишли идора бошлиғи. — У ўлса-ўладики, бойлигини-давлатини ёқмайди, совурмайди...

Аммо факт шу — адвокат уйда, каминда долларини ёқади. Хавфсизлик хизмати бу ҳолатни суратга ҳам олди.

Демак, адвокатнинг сохта долларлари ҳам борки, давлатни чалғитиш, кўзини шамғалат қилиш учун шундай шумлик тадбирини қўллаган.

Ниҳоят, мамлакатдан чиқиб кетиш вақти-соати етиб, адвокат контейнери юки синчиклаб текширилади. Латта-путта, китоб-дафтар, қоғоз-қалам, идиш-товоқ, кўрпа-ёстиқ... Бироқ бойлик, бисот, қимматбаҳо буюм ё маблағдан дарак йўқ. Чегарадан ўтилди... Холис ҳудудга кирилди. Ҳукуматга ваъда қилинган 6 миллион доллар ундирилмади. ДХК раҳбарининг фиғони фалак.

Холис нуқтада адвокат ва давлат вакили ўртасида шундай суҳбат кечади:

Давлат вакили — Сизнинг шунча миқдордаги маблағингиз борлиги бизга маълум эди. Лекин сиз божхона постидан майда-чуйда лаш-лушлар билан ўтдингиз. Бойликни қолдириб, кўмиб, бировга бериб кетишингизга ишонмаймиз. Биз сизнинг ҳар бир қадамингизни кузатиб юрдик.

— Кўрган бўлсангиз, мен у пулларни ёқдим. Ўз мулкимга нисбатан қандай муносабатда бўлиш менинг ҳуқуқим, — дея жавоб қилди адвокат.

— Кўрдик, албатта, суратга ҳам олдик, лекин сиз ўз бойлигингизни ўзингиз ёқадиган нодон эмассиз. Бу пулларсиз чет элда бир кун ҳам яшай олмаслигингизни яхши биласиз, — деди давлат вакили.

Адвокатдан садо чиқмагач, ДХК вакили «Келинг, очиқчасига гаплашиб олайлик. Биз енгилдик. Сиз дахлсиз ҳудудда турибсиз, юкингиз ўтиб кетди. Сирингизни бизга айтиб кетинг. Бойликни нима қилдингиз? — деб сўрайди.

— Ёқиб юбордим...

Шу тақлид мамлакатда ном қозонган адвокат шўро давлатини тарк этиб, Европага ўтиб олибди. Америкага боргач, биринчи иши халқаро банкка бориб, қоғозлари ичига тақсимлаб олиб келгани доллар купюрасининг серия ва рақамлари рўйхатини топшириш бўлибди.

Маълум бўлишича, халқаро ҳуқуқ меъёрларида агар фуқаро мустабид мамлакатларида яшаса-ю, ўз мулки — бойлигини ўзи хоҳлаган инсон ҳуқуқлари чекланмаган мамлакатга ўтказишнинг иложини қилолмаса, уни йўқ қилиб, йўқ қилганини исботловчи ҳужжат топширса, бу пул банкда қоғоздаги қантдай сақланар экан. Шу тариқа адвокат 6 миллион долларини соғ-омон ўз манзили, ишончли банкка ўтказиб олган экан.

Маҳмуд САТТОРОВ

Oqillik

Jinoyat olami

“ҚОНУНДАГИ ЎҒРИ”ЛАР КИМЛАР?

Азал-азалдан эзгулик ва ёвузлик ёнма-ён яшаб келган. Нафс йўлига кирган кимсалар ҳамма замонларда мавжуд бўлади. Жиноятчилик тарихига назар ташлайдиган бўлсак, йиллар давомида бу оламнинг ҳам ўзига хос қонун-қоидалари шаклланганига гувоҳ бўламиз. Ана шундай қоидалардан бири “қонундаги ўғрилик”дир. Қуйида ана ҳақида сўз юритилади.

“Қонундаги ўғрилар” ибораcини биринчи марта эшитган кишининг ҳайрон қолиши табиий. Қандай қилиб қонундаги ўғри бўлиши мумкин? Умуман, бу сўз бирикмасида мантиқ борми?

Мазкур саволларга ҳалигача ҳеч ким аниқ жавоб тополганича йўқ, аммо “қонундаги ўғри” деганда одатда ўғриларнинг махфий ташкилотига қабул қилинган ва ушбу ташкилотнинг барча қонун-қоидаларига риоя этаётган жиноятчининг унвони тушунилади. Яъни “қонундаги ўғрилар” жиноятчилик оламининг етакчиларидир.

“Қонундаги ўғрилар” тушунчаси собиқ шўро замонида аниқроқ айтганда ўтган асрнинг 30-йилларида пайдо бўлган. Коммунистик империянинг қатағон сиёсати оқибатида миллионлаб кишилар ГУЛАГ (яъни “главное управление лагерей” — лагерлар бош бошқармаси) тизимига кирувчи қамоқхона ва лагерларга узоқ муддатларга қаматилган. Бу қамоқхоналарда фақат соқчилар кучи билан тартиб-интизом сақлашнинг имкони йўқ эди. Ана шундай ҳолатда, табиийки, ички норасмий бошқарувга эҳтиёж пайдо бўлиб, бу вазифани кўп маротаба қамалган ўғрилар ўз зиммасига олишади. “Ҳокимият”ни эгаллаб, маҳбусларга етакчилик қила бошлаган “қонундаги ўғрилар” ўзларининг норасмий қонунларини ишлаб чиқиб, лагердаги кишиларни табақаларга бўлишди, уларга ўғирлик қилишни, ишдан қочишни тақиқлаб қўйишди. Бундан ташқари, лагердаги барча маҳбуслар “қонунчи”ларнинг махсус хазинасига “солиқ” ҳам тўлашлари керак эди. “Қонундаги ўғрилар”нинг ўзлари эса ҳеч қачон ишламай, бошқалардан кўра бир неча баравар, кўп овқат ейишар ва лагерлардаги энг яхши жойларни эгаллашарди. “Қонундаги ўғри”ни ўлдириш нари турсин, ҳаттоки ҳақорат қилиш энг катта жиноят ҳисобланарди. Одатда, бундай “қонунбузарликлар” ўлим билан жазоланарди. “Қонундаги ўғрилар” кенгаши ўғриларнинг энг юқори органи ҳисобланиб, “қонундаги ўғри” лавозимини бериш, хазина пулларидан фойдаланиш, “қонунчи”ларнинг ўзларини жазолаш каби масалаларни ҳал қиларди.

Иккинчи жаҳон урушигача собиқ шўро ҳудудида бир неча минг нафар “қонундаги ўғри” пайдо бўлиб, улар нафақат жазони ижро этиш муассасаларида, балки озодликда ҳам ўз қонунлари бўйича яшар эдилар. Тўғри, урушдан сўнг тоталитар тузум ўзи вужудга келтирган балога қарши кенг кўламли кураш бошлаб юборди, аммо “қонундаги ўғрилар”нинг чуқур илдиз отиб, катта тажриба тўплагани туфайли уларни батамом йўқ қилиш имконияти қолмаган эди. 60-йилларга келиб, шўро тузуми раҳбарлари бу муаммо бартараф этилди, деб ҳисоблашди, бу эса “қонундаги ўғрилар”га янада ривожланиш учун қулай шароитлар яратиб берди. Уларга қарши курашнинг кейинги босқичи қайта қуриш даврида бошланган бўлса-да, унинг унумдорлиги аввалгилардан ҳам паст эди. Чунки энди “қонундаги ўғрилар” катта маблағ ва имкониятларга эга бўлиб, ўзларининг фаолиятини нафақт шўро давлати ҳудудида, балки хорижда ҳам юрита бошлашди.

Хўш, “қонундаги ўғрилар”нинг қонунлари нимадан иборат? Биринчидан, бу унвонга эга бўлган жиноятчи ҳеч қачон меҳнат қилмаслиги даркор. Озодликда у фақат ўғрилик билан, қамоқда эса жазони ижро этиш ва етакчилик қилиш билан шуғулланиши мумкин. Жиноятчилар қонунининг яна бир талаби “қонунчи”ларнинг оиласи бўлмаслиги керак, чунки ҳақиқий ўғрининг оиласи уни тарбиялаб ўстирган “устоз” ва шерикларидир. “Қонундаги ўғри” ўзининг мулкига эга бўлиши ва пул жамғариши мумкин эмас. Ўғриликдан тушган маблағларнинг муайян қисми умумий хазинага топширилиб, қолгани еб-ичиш ва маишатга сарфланиши лозим. Бундан ташқари, “қонундаги ўғри” ёнида қурол олиб юриш, армияга бориш ва сиёсатга аралашиш каби “ҳуқуқ”лардан маҳрум этилиб, ҳар қандай ҳолатда ўзини ҳақорат қилган кишини жазолаши ва албатта, қимор ўйнаши керак.

“Қонундаги ўғри” унвонини қўлга киритиш учун даъвогарнинг жиноятчилар ўртасида катта мавқейга эга бўлиши ва “ўғрилар кодекси”га амал қилиши етарли эмас. У албатта, белгиланган тартибда синовдан ўтиши лозим. Масалан, “қонундаги ўғрилар”нинг атрофида юрган жиноятчи “тож”га талабгор чиқса, у биринчи навбатда 3-5 йил “қонуний” тажрибага эга бўлган 2 нафар “қонундаги ўғри”дан тавсиянома олиши шарт. Шундан кейингина даъвогар ўғрилар кенгашига мурожаат қилишга ҳақлидир. “Талабнома” қабул қилингач, “қонундаги ўғрилар” ўзига хос тафтиш ўтказади. Масалан, қиморда ютқазилган ва тўланмаган қарзи, кечирилган ҳақорат, шубҳали равишда муддатдан илгари озод этилиши ва ҳоказолар ҳақида билса, у албатта, бу маълумотларни сўралган жойга “тақдим” этиши шарт. Агар бундай маълумотлар етказилмаса ва номзод “тож”га лойиқ, деб топилса, унвон бериш маросими тайинланади. Одатда, бу маросимда “ишончни оқлаган” жиноятчи қасамёд қабул қилиб жиноятчилик оламининг қонунларини сўзсиз бажариш ва сотқинлик қилган тақдирда ўлимни эътирозсиз қабул қилишни ваъда қилади. Шундан сўнг “қонундаги ўғри”нинг баданига “хоинлик учун ўлим” маъносини англатаётган ханжар суқилган юракнинг расмини “татуировка” қилинади.

“Қонундаги ўғрилар”ни жазолаш масаласи ҳам фақат “қонундаги ўғрилар”нинг кенгашида кўрилади. Айби исботланган ўғри уч хил жазога тортилиши мумкин. Биринчиси тарсаки. Одатда бу жазо ўзи қатори унвонли ўғрини ҳақорат қилганлик учун тайинланади. Тарсаки бевосита кенгашда ҳамманинг кўз олдида берилиб, жазоланган ўғри ўзини олиб қочишга ёки жавоб қайтаришга ҳақли эмас. Жазонинг иккинчи тури — қулоққа уриш, яъни ўғрилик унвонидан маҳрум қилиш. Бундай чора “қонундаги ўғри” жиноятчилар қонунини бузган, шерикларини алдаган ёки бошқа ҳаракатни амалга оширган тақдирда қўлланилади. “Тож”сиз қолган ўғри хазинадан фойдаланиш, муайян ҳудуддан “солиқ” ундириш ва бошқа имтиёзлардан ҳам маҳрум этилади. Учинчи энг олий жазо ўлим жазоси фақат хоинлик учун тайинланади. Жиноий шерикларини сотган, хазинани ўмарган, кенгашнинг буйруғисиз “қонундаги ўғрини” ўлдирган, ўғрилар сафидан чиқиб кетган, жиноятчилик йўлидан воз кечиб, тўғри йўлга кирган жиноятчи хоин деб тан олинади ва уни нариги дунёга жўнатиш чоралари кўрилади. Кўпинча ўлимга ҳукм қилинган хоинга энг “осон” усули таклиф қилинади: тўппончага битта ўқ солиниб, ҳукмни ижро этиш қатл этилаётганнинг ўзига топширилади. У кўнмаса, махсус тайинланган киши қоидабузар учун бахтсиз ҳодиса автоҳалокат, ёнғин ёки инфаркт уюштиради ёхуд бошқа йўллар билан маҳкумни нариги дунёга жўнатади.

Айрим пайтларда “ишкал”ини тушунган айбдор шерикларининг судидан қочишга ҳаракат қилади, аммо аксарият ҳолларда ушбу қочоқнинг яширинган манзили аниқланиб, унга энг яқин жойлашган ҳудуддаги “қонундаги ўғрилар”га хоинни жазолаш вазифаси юклатилади.

Жуда оғир касалликка дуч келган, жиноят содир этишга мадори қолмаган ва кенгашларга қатнашиш имкони бўлмаган “қонундаги ўғри” шерикларидан четга чиқишга рухсат сўраши мумкин.

Хулоса ўрнида айтсак, қабоҳат оламининг барча қонун-қоидалари ёвузликка асосланган. Шу боис ёвузликка ошно бўлган кимса ҳеч қачон рўшнолик кўрмайди. Буни жиноятчиларнинг аянчли қисмати ҳам яққол тасдиқлайди. Қолаверса, эзгулик олдида ёвузликнинг умри ниҳоятда қисқа. Шу маънода умрини эзгуликка бахшида этган инсон жиноятни ўзига қабоҳат йўли деб билади. Бундай инсон учун жиноят оламининг эмас, аксинча ўз мамлакатининг қонунлари ҳаётий мезон ҳисобланади.

Хориж матбуоти материаллари асосида Маҳмуд ЭГАМБЕРДИЕВ тайёрлади.

Jinoyat va jazo

ЙЎҚОЛГАН ҚИЁФА

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Шунда Рустам аразлаб, ярим тунда уйига кетиб қолди. Эрталаб болаларини эргаштириб уйига кириб борган Назокат эрини койишга тушди. Ўртада жанжал чиқди. Шундай жанжалли кунларнинг бирида Назокат “уддабурон ва меҳрибон” Шокирга ҳозир яшаб турган уйини сотиб, ўрнига бошқа жойдан уй олишда ёрдам беришини сўради.

Уларни лақиллатишнинг айни пайти келганини пайқаган Шокир ўйлаб юрган ниятини амалга оширишга киришди. У фирибни уларга рангли телевизор олиб беришдан бошлади. Шундан сўнг “сизларга олиб берадиган уйни кўрсатаман” деб Назокатни Ангрен шаҳрига бошлаб борди. У ерда Шокирнинг Садоқат исмли танишиникида 3-4 кун роса кайф-сафо қилишди. Уйга қайтишда Шокир Назокатнинг қўлидан тилла узугини ечиб олди. Назокат уйга қайтгач, Рустамга узукни рангли телевизор учун гаровга ташлаб келдик, деб айтди.

Уларнинг гапига лаққа ишонган Рустам Шокирга телевизор учун яна 15000 сўм пул беради. Орадан бир-икки кун ўтгач, Шокир телевизорини сотаётган одам уйини ҳам сотаяпти, шу уйни сизларга олиб бераман, деб ўша пайтда яшаб турган уйига харидор ҳам топганини айтади. Шокирнинг тузоғига осонгина тушган эр-хотин унга уйни сотишга рухсат беришади. Шокир уйни сотиб, пулини чўнтагига ургани етмагандай, бир танишиникида турган бузоқли сигирини ҳам ўзим сотиб оламан, деб пуллаб юборади.

Шундан сўнг Рустам болалари билан қариндошларини кўриб келиш учун Бухорога кетганда Шокир вақтинчалик яшаб туриш учун Назокатни бошқа ерда яшовчи синглиси Моҳираникига кўчириб келади. Назокат эри ва болаларини шу ерда кутиб олади. Орадан анча вақт ўтса-да, на уйдан, на телевизордан дарак бўлавермагач, Рустам Шокирдан пулларини қайтаришни талаб қилади. Гап орасида агар пулларни тезда қайтармаса, милицияга хабар беришини ҳам қистириб ўтади. Ўзи ногирон бўлгани учун хотинига ариза ёз, деб қоғоз, ручка беради.

Шунда кўзи қонга тўлган Шокир Назокатга ташланиб, эри ва болаларининг кўзича роса дўппослайди. Орага тушган Рустамни ҳам силтаб ташлаганча ташқарига чиқиб кетади. Бор-будидан айрилиб, бировнинг эшигида қолган Рустам ўша кеча кимларгадир ариза ёздириб олади. Эртаси куни яна остонада пайдо бўлган Шокирга аризани кўрсатиб, агар пулни қайтармасанг, милицияга хабар бераман, дейди. Шунда Шокир вазиятни чигаллаштирмаслик учун Рустамни аврай бошлайди. Эртага уйга бориб келганимдан сўнг пулингни қайтариб бераман, деб ваъда беради. Бир-икки кундан сўнг Рустам билан қадрдонларча сўрашиб, уларга Қибрайдан уй гаплашганини, биратўла катта бувисини ҳам кўриб келишга кўндиради. Режалари хамирдан қил суғургандек осон кечаётганидан хурсанд ҳолда эр-хотинни Қибрайга олиб жўнайди. Лекин у негадир уй кўришни ҳам, бувисидан хабарлашини ҳам пайсалга солиб уларни кун бўйи Қибрайда айлантириб юради. Кечқурун овқат маҳали озроқ ичиб олишади. Кейин эса умуман бошқа томонга кетадиган автобусга чиқишади.

Атрофга қоронғулик чўкиб қолган бир пайтда қабристон ёнига боришганда, Рустам бу ерларга уни ажал бошлаб келаётганини сезгандек безовталаниб, Шокирдан қаёққа кетаяпмиз, деб сўрайди. Шунда Шокир теваракка аланг-жаланг кўз югуртириб олгач, хилват жойда Рустамнинг жон жойига тепиб юборади. Оғриқнинг зўридан чўккалаб қолган Рустам ўрнида қайтиб туролмайди. Эрини ажратиб олмоқчи бўлган Назокатни ҳам уриб ҳушидан кетказиб ташлайди-да, Рустамни аёвсиз тепкилайди. Сўнгра кийимларини ечиб олиб, ҳар томонга отиб юборади. Жароҳати туфайли Рустам вафот этади. Қўрқувдан дир-дир қақшаб, ўзини йўқотиб қўйган Назокатни ҳам аёвсиз калтаклаб, “Агар эрингни ўлдирганимни бировга айтсанг, сени ҳам, болаларинг ҳам ўлдираман”, деб қўрқитади. Орадан кўп вақт ўтмай Шокирнинг тазйиқи билан улар бирга яшай бошлашади. Шокир эса Назокат ва болаларини ҳар куни уриб-сўкади. Шокирнинг уларни бундай азоблашидан ҳатто Моҳира ҳам безиллаб қолади. Уларга ачинганидан бир неча бор қариндошлариникига қочириб юборди. Бироқ Шокир уларни яна алдаб, уйига қайтариб олиб келади. Лекин бироз вақт ўтгач, яна хурмача қилиқларини кўрсата бошлайди. Хусусан, болаларнинг юзига ёниб турган сигарет чўғини босади ёки дарахтга қўлидан осиб қўйиб азоблайди. Бунга чидолмай қаршилик кўрсатган Назокатни баттар хўрлайди.

Бу орада Шокир яна жиноятга қўл уриб, қамалиб кетади... Шунда синфдош ўртоғи Тоҳирга Назокат ва болаларидан хабар олиб туришни илтимос қилди. Тоҳир розилик билдириб, уларга қарашиб туради. У ота меҳрига зор бўлиб юрган гўдакларга иложи борича ёрдамлашади, ўксик дилларини кўтаради. Президентимизнинг “Амнистия тўғрисида”ги Фармони билан яна уйига қайтган Шокир энди Тоҳирга “Сен мен қамоқдалигимда Назокат билан дон олишгансан”, деб туҳмат қилади. Назокат ва болаларини уйига олиб келиб, баттар хўрлайди. Қўни-қўшниларнинг олдида бундай шармандали туҳматга қолган Назокат охири чидаб туролмай, туман ички ишлар бўлимига мурожаат этади. Бироқ Шокирнинг қотил эканини айтолмайди. Бу гал Шокир маъмурий жазога тортилади. Кунларнинг бирида кўчада Тоҳирнинг ўғлини кўриб қолган Шокир унга “отангни айтиб кел, сизларга ҳароми укаларингни кўрсатаман” дейди. Туҳматлар жонига тегиб кетган Тоҳир яна бу машмашани эшитгач, ғазаб отига минади. Ўзини туҳматдан, Назокатни азоблардан қутқариш учун Шокирнинг кўзини қўрқитиб, тавба тазарру қилдирмоқчи бўлади. Даладаги вагон ичида турган ов милтиққа икки дона ўқ жойлаб, Шокирнинг уйига боради. Қўрқитиш мақсади-да милтиқни Шокирга тўғирлаб, “ади-бади” айтишаётганда Назокатнинг катта ўғли Бекзод Тоҳирнинг қўлидаги милтиқни олмоқчи бўлади. Шунда тасодифан Бекзоднинг қўли тепкига тегиб, милтиқ отилиб кетади. Ўқ ерга қадалган бўлса-да, Шокир “Тоҳир мени отиб ўлдирмоқчи бўлди” дея ҳовлини бошига кўтариб аюҳаннос солади ва бу ҳақда ички ишлар бўлимига хабар беради. Лекин бу гал унинг найранги ўтмади.

Тоҳирнинг устидан жиноий иш қўзғатилгач, Назокат йиллар давомида қўрқувдан яшириб келаётган қотилликни ошкор қилишга аҳд қилди. Чунки ўзига шунча яхшилик қилган одамнинг тақдирига лоқайд қараб туролмас эди. Шокир фирибгарлик, қотиллик, тажовузкорлик ва ёвузликлари учун узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилди. Буни эшитган оиласи, болалари, қариндош-уруғлари унга ачинишмади. Негаки, у аллақачон инсоний қиёфасини йўқотиб бўлган эди.

Умида БОЛЛИЕВА, “Инсон ва қонун” мухбири

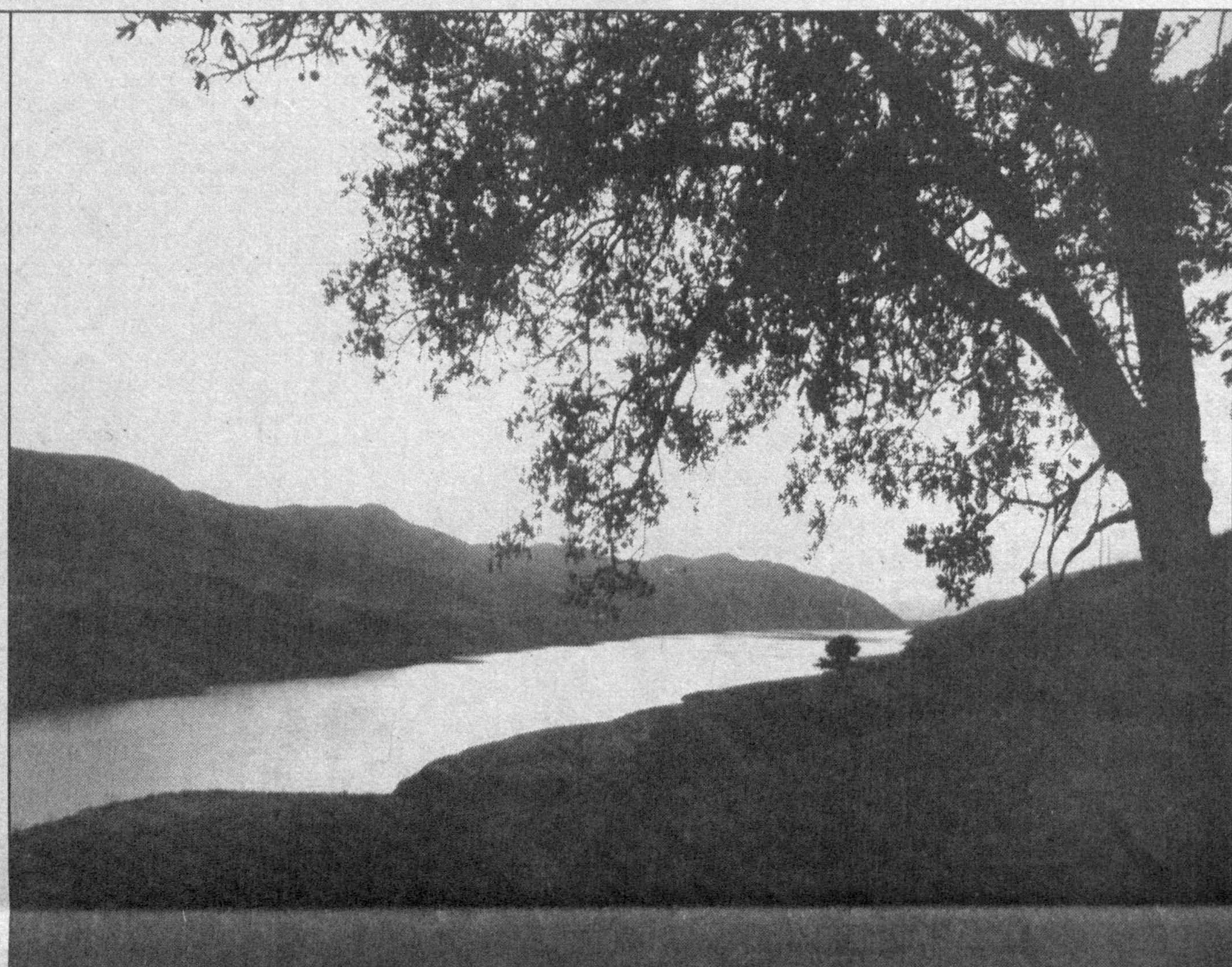

Оқшом манзараси

Суратлар муаллифи: Абдуғани ЖУМАЕВ

Jinoyatga jazo muqarrar

ТУЗОҚ

Солижон Мирзаҳнаров 1958 йил 20 майда Фарғона туманида туғилган. Беш нафар фарзанднинг отаси. Дилшод Худоёров 1966 йилнинг 18 декабрида Ўзбекистон туманида туғилган. Уч нафар фарзанди бор. Рустам Неъматов икки нафар фарзандининг отаси, 1973 йил 26 мартида Тожикистоннинг Исфара шаҳрида туғилган эди.

Эътибор берган бўлсангиз, судланувчиларнинг нафақат ёшида, балки уларнинг туғилган жойлари ҳам бир-биридан фарқ қилади. Аммо уларни нафс қутқуси ҳамтовоққа айлантирди ва учовлон битта жиноятга қўл урди.

Бунинг устига суд мажлисида судланувчилар ўз айбларига қисман иқрор бўлишди. Аниқроғи, улар бу “номаъқул иш”ни ўз ихтиёрлари билан эмас, балки қандайдир тушунмовчилик туфайли содир этишганини баён қилишди. Жумладан, судланувчи Солижон Мирзаҳнаров суд мажлисида ўзини шундай оқлади:

— Шу йилнинг апрел ойи охирлаб қолганди, — дейди у. — Танишим Акмал Юсупов келиб, мендан кўкнори ширасини топиб беришимни илтимос қилди. У “Россияга кетяпман. Фармацевтика заводига олиб боришим керак”, деб айтди. Мен рози бўлмадим. Эртасига Дилшод Худоёров билан турганимизда А.Юсупов Аҳаджон Эсанов деган йигитни бошлаб келди. У ҳам кўкнори зарурлигини, бунинг эвазига катта пул ваъда қилди.

Қисқаси, 1 килограмм “опий” гиёҳванд моддаси учун бериладиган нақд 5000 АҚШ доллари Солижон Мирзаҳнаров билан Дилшод Худёровнинг нафсини қутқуга солди.

— Ўзим Тожикистонинг Исфара шаҳрида яшайман, — дейди судланувчи Рустам Неъматов, — савдо ишлари юзасидан тез-тез Яйпан шаҳрига келиб турардим. Май ойининг боши эди. Яйпанда танишим Дилшод Худоёровни учратиб қолдим. У менга моддий томондан қийналаётганини айтди. Кўпчиликдан қарздор бўлиб қолгани, бунинг учун мендан ёрдам сўради. “Қандай қилиб ёрдам бераман”, дедим унга. “Тожикистонда кўкнори ширасининг тозаси бўлса, топиб бер”, деди. “Ахир, бу ноқонуний иш”, дедим. Бироқ Дилшод қарзи кўплиги, унга ёрдамим жуда зарурлигини айтаверди. Охир-оқибат мен унга ёрдам беришга мажбур бўлдим. Душанбелик Содир исмли йигит билан 1 килограмм гиёҳванд моддани Ўзбекистонга олиб ўтдик.

— Долларнинг ҳақиқий ёки ҳақиқий эмаслигини билиш мақсадида қўлимга олдим, холос, — дейди суд мажлисида Солижон Мирзаҳнаров. — Чунки мендан Дилшод шуни илтимос қилганди. Гиёҳванд моддасининг “олди-сотди”си билан шуғулланмаганман. Аҳаджон ўз “Дамас”ида Дилшодни олиб, Яйпанга кетганди. Рустам Неъматовни умуман танимайман.

Тўғри, Солижон Мирзаҳнаров Рустам Неъматовни танимаслиги мумкин. Аммо Фарғона вилоят ички ишлар бшқармасининг тезкор вакили Аҳаджон Эсановнинг суд мажлисида таъкидлашича, судланувчи С.Мирзаҳнаров илгаридан “героин” гиёҳвандлик моддаси билан шуғулланаётгани ҳақида маълумот мавжуд бўлган. Солижон Мирзаҳнаров ишлаётган Фарғона шаҳар "Автомобилчи" масъулияти чекланган ҳиссадорлик жамияти корхонасига боради. Корхона раҳбари С.Мирзаҳнаров билан учрашади. 1 килорамм “қорадори”нинг нархи 5000 АҚШ доллар, дейди сотувчи харидорга. “Арзонроқ қилинг”, дейди харидор. “Олсангиз нархи шу”. Савдолашиш пайтида Дилшод Худоёров ҳам иштирок этади.

Суд мажлисида иштирок этган гувоҳ Абдувоҳид Юнусов 5 май куни судланувчилар Д.Худоёров ва Р.Неъматовлардан гиёҳвандлик моддасини сотиб олишда холис сифатида иштирок этганини айтади. “Баённомада қайд этилган долларлар Д.Худоёровда, — дейди у, — темир банкаларга солинган гиёҳванд моддаси эса А.Эсановнинг қўлида эди”.

Шунингдек, гувоҳлар С.Мўминов, Қ.Сафаров ҳам А.Юнусовнинг фикрини қўллаб-қувватлашди.

Суд судланувчилар С.Мирзаҳнаров суддаги айбига қисман иқрор бўлиб, гиёҳванд моддалари сотиш мақсади бўлмаганини, Д.Худоёровнинг эса гиёҳвандлик моддаси “олди-сотди” “тадбири”ни атай ўзлари уюштиргани, Н.Неъматовнинг эса гиёҳвандлик моддасини Тожикистон Республикасидан контрабанда йўли билан олиб ўтмагани ҳақида билдирган важларини асоссиз деб ҳисоблади. Чунки гувоҳ А.Эсонов судланувчилар С.Мирзаҳнаров, Д.Худоёров ҳамда Р.Неъматовлардан 830 грамм бўлган “опий” гиёҳванд моддасини 5 минг АҚШ долларига “назорат харид” йўли билан сотиб олади. Судланувчиларнинг судда келтирган барча важлари ўзларини оқлаш учун бир баҳона эди, холос.

Жиноят ишлари бўйича Фарғона вилоят суди мазкур жиноят иши юзасидан ўз ҳукмини ўқиди. Унга кўра судланувчилар Жиноят Кодексининг 246-моддаси 2-қисми ҳамда 273-моддаси 5-қисми билан узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Хулоса ўрнида айтсак, нафс йўлига кириб жиноят содир этган бу кимсалар ўзларининг шаънига доғ туширишди.

Албатта, эртага улар қонуний жазо муддатини ўтаб, озодликка чиқишади. Бироқ гарданларидаги иснодни ювиш қийин бўлади...

Рўзматжон САЙДАҲМЕДОВ, ҳуқуқшунос
Маъмур МУСУЛМОНОВ, “Инсон ва қонун” мухбири

ЭЪЛОН

Андижон вилоят Адлия бошқармаси ҳузуридаги нотариат бўйича малака комиссиясининг 2003 йил 7 октябрдаги қарори билан фуқаро Назарова Зулхуморхон Хусанбоевна номига берилган AN-000042 серияли, 42 рақам билан давлат реестрида қайд этилган нотариал фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи лицензия БЕКОР ҚИЛИНДИ.

Андижон вилоят адлия бошқармаси жамоаси ва адлия тизими ходимлари адлия бошқармаси кадрлар бўлимининг бошлиғи Авазбек Мадаминовга волидайи муҳтарамаси _САНОБАРХОН_ ҳожи аянинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодиқул ҲАМРОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ
Бўритош МУСТАФОЕВ
Пўлат САМАТОВ
Хуршид СОДИҚОВ
Эркин ҚУДРАТОВ
Сайфиддин РАҲИМОВ
Ғафур АБДУМАЖИДОВ
Холли НОРБОЙ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Саҳифаловчи-дизайнер: Жаъфар ЖАББОРОВ

Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-918. Тиражи — 10.000. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди —

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50